

VERSLAG 3^e KWARTAAL 2025

CENTRALE BANK VAN SURINAME

Verslag over het derde kwartaal 2025

De afsluitdatum van de in dit kwartaalverslag verwerkte macro-economische ontwikkelingen is 28 november 2025. Dit kwartaalverslag is op 02 april 2026 op de website van de Bank geplaatst.

© 2025 CENTRALE BANK VAN SURINAME

Het openbaar maken en multipliceren voor educatieve en niet-commerciële doeleinden is toegestaan, mits met bronvermelding.

Waterkant 20 Paramaribo

Tel. +597 - 473741

Fax +597 - 476444

www.cbvs.sr

E-mail: info@cbvs.sr

Missie, visie en kernwaarden

Missie

Het realiseren van monetaire en financiële stabiliteit en een effectief en efficiënt betalingsverkeer in Suriname ter bevordering van duurzame economische groei.

Visie

De Bank waarborgt stabiele prijzen en een stabiel en integer financieel systeem, met inbegrip van een optimaal en inclusief betalingsverkeer. Als monetaire autoriteit, toezichts- en resolutieautoriteit geeft zij invulling aan haar mandaat door een effectieve uitvoering van haar kerntaken. Onder het motto 'Samen op weg naar beter' zet de Bank zich met relevante stakeholders hiervoor in.

Kernwaarden

Samenwerken

Wij dragen als één team bij aan een gezamenlijk resultaat en delen graag kennis en informatie met anderen, binnen de perken van de geheimhoudingsplicht, ook wanneer de samenwerking een onderwerp betreft waarbij het eigen belang losgelaten moet worden.

Resultaat- en kwaliteitsgericht

Wij zijn actief gericht op het behalen van resultaten en stellen daarbij hoge eisen aan de kwaliteit van ons eigen werk. Wij beijveren ons continue om ons werk te verbeteren door actief feedback te vragen en te geven.

Betrokkenheid Onze medewerkers voelen zich verbonden met de organisatie en het werk dat zij doen. Hun gedrag is in lijn met de organisatiecultuur, de prioriteiten en ambities van de organisatie

Integriteit

Wij onthouden ons van misbruik van kennis en faciliteiten die ons vanwege onze betrokkenheid bij de Bank ter beschikking zijn. Integer handelen, professionele verantwoordelijkheid, ethisch besef, eerlijkheid en oprechtheid kenmerken de Bank en haar medewerkers.

Professionaliteit

Wij zijn een professionele en innovatieve organisatie met een dienstverlening die ononderbroken van hoge kwaliteit is. De Bank investeert in haar medewerkers, zodat die over diepgaande kennis beschikken over hun vakgebied en door permanente educatie hun vaardigheden en competenties continu aanscherpen om relevant te blijven.

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK I - INTERNATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING	13
I.1 Algemeen	13
I.2 Prijsontwikkeling van belangrijke exportproducten	14
I.3 Vooruitzichten	15
HOOFDSTUK II - DE NATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING	16
II.1 Algemeen	16
II.2 De ontwikkeling van de economische groei	16
II.3 De ontwikkeling van de inflatie	18
HOOFDSTUK III - DE MONETAIRE ONTWIKKELING	20
III.1 Algemeen	20
III.2 SRD-M0- en SRD-M2-ontwikkelingen	20
III.3 SRD-kredietverlening	21
III.4 Monetair beleid: Openmarktoperaties	22
HOOFDSTUK IV DE ONTWIKKELING VAN STAATSFINANCIËN	28
IV.1 Algemeen	28
IV.2 Ontvangsten en uitgaven	28
IV.3 Financiering	30
IV.4 Staatsschuld	31
HOOFDSTUK V DE ONTWIKKELING VAN DE EXTERNE SECTOR	33
V.1 Algemeen	33
V.2 Internationale Reserves	33
V.3 Betalingsbalans	34
V.4 Wisselkoers	37

HOOFDSTUK VI - HET TOEZICHT OP FINANCIËLE INSTELLINGEN	39
VI.1 Banken	39
VI.1.1 Algemeen	39
VI.1.2 Ontwikkeling financiële gegevens	40
VI.2 Geldtransactiekantoren	42
VI.2.1 Algemeen	42
VI.2.2 Wisselkantoren	42
VI.2.2.1 Algemeen	42
VI.3 Geldovermakingskantoren	43
VI.3.1 Algemeen	43
VI.4 Verzekeringsmaatschappijen	44
VI.4.1 Algemeen	44
VI.4.2 Ontwikkeling financiële gegevens	44
VI.4.3 Ontwikkeling financiële gegevens Levensverzekeringsmaatschappijen	46
VI.4.4 Ontwikkelingen financiële gegevens schadeverzekeringsmaatschappijen	47
VI.5 Pensioen- en voorzieningsfondsen	48
VI.5.1 Algemeen	48
VI.5.2 Ontwikkeling financiële gegevens	49
VI.6 Spaarinstellingen	51
VI.6.1 Algemeen	51
VI.6.2 Ontwikkelingen financiële gegevens	51
VI.7 Financiële stabiliteit	52
VI.7.1 Algemeen	52
VI.7.2 Stabiliteit bankensector	53
VI.7.3 Binnenlandse systeemrelevante banken in Suriname	53
VI.7.4 Stresstesten van het bankensysteem	54
VI.8 Financiële integriteit	56
VI.8.1 Algemeen	56
VI.8.1.1	56
VI.8.1.2	57
VI.8.1.3	58
HOOFDSTUK VII - BELEID EN BELEIDSEFFECTIVITEIT	59

De Figuren en Tabellen

HOOFDSTUK I - INTERNATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Figuur I.1	De ontwikkeling op de grondstoffenmarkt	13
Figuur I.2	De internationale prijsontwikkeling van de gemiddelde olieprijs	14
Figuur I.3	De internationale prijsontwikkeling van de gemiddelde goudprijs	14

HOOFDSTUK II - DE NATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Figuur II.1	De economische groei	16
Figuur II.2	De sectorale bijdrage MEAI	17
Figuur II.3	De ontwikkeling van de inflatie	18
Figuur II.4	De bijdrage per hoofdgroep	19

HOOFDSTUK III - DE MONETAIRE ONTWIKKELING

Figuur III.1	De ontwikkeling van totaal M0, totaal M2, SRD-M0 en SRD-M2	20
Tabel III.1	Oorzaken van verandering van de SRD-liquiditeitenmassa	21
Figuur III.2	De mutatie van de SRD-kredietverlening	21
Tabel III.2	Reserve money targeting parameters	22
Tabel III.3	Effect verandering autonome factoren op overtollige liquiditeiten 3e kwartaal 2025 t.o.v 3e kwartaal 2024	23
Figuur III.3	De ontwikkeling van SRD-M0	23
Figuur III.4	De totale gewenste vraag versus aanbod 3e kwartaal 2025 t.o.v. 3e kwartaal 2024	24
Figuur III.5	De renteontwikkeling juli 2024 - september 2025	25
Figuur III.6	De renteontwikkeling bij de banken vs 3-maandse OMO-rente	25
Figuur III.7	De ontwikkeling van de officiële rentecorridor 3e kwartaal 2025 t.o.v. 3e kwartaal 2024	26
Figuur III.8	De ontwikkeling van de OMO-rente ten opzichte van de maandeinde inflatie	27

HOOFDSTUK IV - DE ONTWIKKELING VAN STAATSFINANCIËN

Figuur IV.1	Het verloop van de overheidsfinancien op kwartaalbasis	29
Figuur IV.2	De Aandeel mijnbouw en niet-mijnbouwontvangsten	29
Figuur IV.3	De Financiering door de depositonemende instellingen	30
Figuur IV.4	Het verloop van de staatsschuld	31
Figuur IV.5 a	Binnenlandse schuldenlast	32
Figuur IV.5 b	Buitenlandse trekkingen en schuldenlast	32

HOOFDSTUK V - DE ONTWIKKELING VAN DE EXTERNE SECTOR

Figuur V.1	De internationale reserves en importdekking: sep 2024 - sep 2025	33
Tabel V.1	De betalingsbalans	35
Figuur V.2	De lopende rekening	36
Figuur V.3	De financiële rekening	36
Tabel V.2	De kwartaalgemiddelde wisselkoersen	37
Figuur V.4	De totale US-dollar-omzetten van de banken en de wisselkantoren	38
Figuur V.5	De totale euro-omzetten van de banken en de wisselkantoren	38

HOOFDSTUK VI - HET TOEZICHT OP FINANCIËLE INSTELLINGEN

Tabel VI.1	Balans van de primaire banken	40
Tabel VI.2	Financiële indicatoren van banken	41
Tabel VI.3	Balans en winst- en verliesrekening der levensverzekeringsmaatschappijen	45
Tabel VI.4	Balans en winst- en verliesrekening der schadeverzekeringsmaatschappijen	45
Tabel VI.5	Financiële indicatoren van levensverzekeringsmaatschappijen	46
Tabel VI.6	Financiële indicatoren van schadeverzekeringsmaatschappijen	47
Tabel VI.7	Financiële indicatoren van pensioenfondsen	49
Figuur VI.1a	Balanstotaal van pensioenfondsen	50
Figuur VI.1b	Directe beleggingsopbrengsten ten opzichte van de totale opbrengsten	50
Figuur VI.2	Financiële indicatoren van spaarinstellingen	52
Figuur VI.3	Totale score van de Surinaamse commerciële banken	53
Figuur VI.4	Stressresultaten Post-shock CAR: september 2025	54
Figuur VI.5	Aantal additionele banken onder 12,5% Post-shock CAR: september 2025	55

Lijst van Afkortingen

AML/CFT/CPF	Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism and Combating Proliferation Financing
AO	Administratieve organisatie
AML-PIU	Anti-Money Laundering – Project Implementatie Unit
AQR	Asset Quality Review
Bank	Centrale Bank van Suriname
Bbp	bruto binnenlands product
BRU	Bank Resolution Unit
Btw	bruto toegevoegde waarde
CAMELS	capital adequacy, asset quality, management, earnings, liquidity, and sensitivity
CAR	Capital Adequacy Ratio
CBC	Centrale Bank Certificaten
CFATF	Caribbean Financial Action Task Force
DNB	De Nederlandsche Bank
EBS	Energie Bedrijven Suriname
ECB	Europese Centrale Bank
EFF	Extended Fund Facility
DNA	De Nationale Assemblée
DTK	Directoraat Toezicht Kredietwezen
FATF-ICRG	Financial Action Task Force - International Cooperation Review Group
FSC	Financial Stability Committee
FUR	Follow-up Rapport
IaDB	Inter-American Development Bank
IC	Interne controle
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IFI's	International Financing Institutions
IFRS	Internationale financiële rapportagestandaarden
IMF	Internationaal Monetair Fonds
IR	Internationale reserves
IsDB	Islamic Development Bank
LCR	Liquidity Coverage Ratio
MEAI	Monthly Economic Activity Index
MER	Mutual Evaluation Rapport
ML/TF	Money Laundering/Terrorism Financing
MTH	Money Transfer House
NAMLAC	Nationale Anti-Money Laundering Commissie
NAP	Nationaal Actieplan
NASP	Nationaal AML/CTF/CPF Strategisch Plan
NOP	netto open vreemdevalutapositie
NRA	National Risk Assessment
NPL	Non-performing Loans
NV	Naamloze vennootschap

OAS-DTOC	Department against Transnational Organized Crime of the Organization of American States
OMO	Openmarktoeratie
OIN	Other Items Net
OPEC+	Organisatie van olie-exporterende landen, inclusief Rusland en andere niet-OPEC-olie-exporteurs
PC/NC rating	partly compliant/non-compliant rating
Pp	procentpunt
ZiJin	Zijin Rosebel Gold Mines NV
ROA	Return on Assets
SCB	Surichange Bank NV
SNEPS	Suriname National Electronic Payment System
SRA	Sectoral Risk Analysis
SRD	Surinaamse dollar
SWM	Surinaamse Waterleiding Maatschappij
TD	Termijndeposito's
USD	Amerikaanse dollar
VSA	Verenigde Staten van Amerika
Vv-kredietverlening	vreemde-valutakredietverlening

1

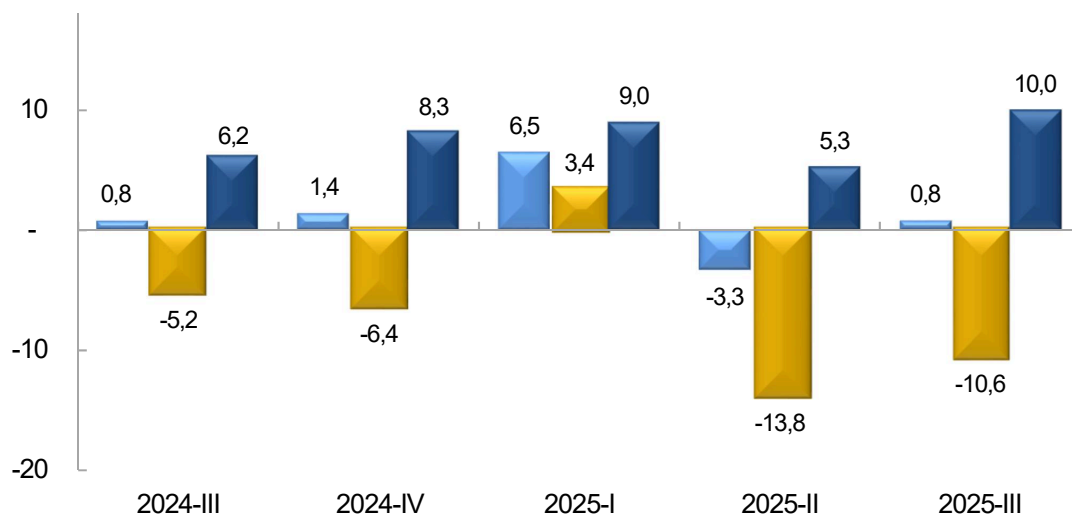
Internationale Economische Ontwikkeling

I.1 Algemeen¹

Het derde kwartaal van 2025 werd gekenmerkt door een algemene stijging van de grondstoffenprijzen. De totale grondstoffenprijsindex lag 0,8% hoger dan in hetzelfde kwartaal van 2024. Deze toename is voornamelijk toe te schrijven aan een sterke stijging van de niet-brandstof-prijsindex, die 10,0% toenam (Figuur I.1).

De hogere niet-brandstof-prijzen werden voornamelijk veroorzaakt door prijsstijgingen in de categorieën voeding (5,8%) en metalen (22,6%), in het bijzonder goud. Daartegenover stond een daling van de energie-prijsindex met 10,6%, vooral doordat de olieprijzen lager uitvielen dan een jaar eerder.

Figuur I.1
Ontwikkeling op de grondstoffenmarkt
(in procenten)

Bron: Internationaal Monetair Fonds, Primary Commodity Price System.

^[1] De data met betrekking tot de internationale economische ontwikkelingen en de bijbehorende vooruitzichten zijn ontleend aan de 'Primary Commodity Price System' en de 'World Economic Outlook' van juli 2025 van het Internationaal Monetair Fonds en de 'Commodity Markets Outlook' van april 2025 van de Wereldbank. De analyse van de internationale economische ontwikkelingen en de bijbehorende vooruitzichten zijn gehaald uit de 'Gold Market Commentary: A risk-induced premium that may linger' van 8 mei 2025 van de World Gold Council, het 'World Economic Outlook' van juli 2025 van het Internationaal Monetair Fonds en de 'Global Economic Prospects' van juni 2025 van de Wereldbank.

I.2 Prijswontwikkeling van belangrijke exportproducten

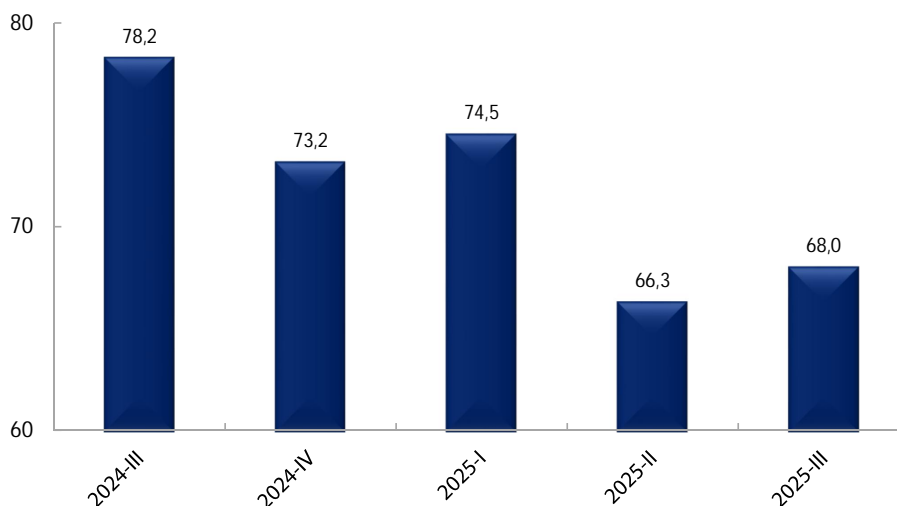
I.2.1 Ruwe olie

In het derde kwartaal van 2025 daalde de gemiddelde prijs van ruwe olie met 13,1% tot een gemiddelde prijs van US\$ 68,0 per vat, vergeleken met hetzelfde kwartaal van 2024 (Figuur I.2). Deze prijsdaling werd voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de Amerikaanse olievoorraden en aanhoudende geopolitieke spanningen in Venezuela en Rusland. Daarnaast oefenden verwachtingen van een wereldwijd aanbodoverschot extra neerwaartse druk op de oliepijzen uit.

I.2.2 Goud

In het derde kwartaal van 2025 steeg de goudprijs met 39,6% tot gemiddeld US\$ 3.458,5 per troy ounce, vergeleken met hetzelfde kwartaal van 2024 (Figuur I.3). Deze sterke stijging werd gedreven door onzekerheid over het handelsbeleid van de Verenigde Staten, toenemende geopolitieke spanningen en verwachtingen van een renteverlaging door de Federal Reserve (FED). Daarnaast nam de vraag naar goud als veilige haven toe, mede door hogere goudaankopen door vooral centrale banken.

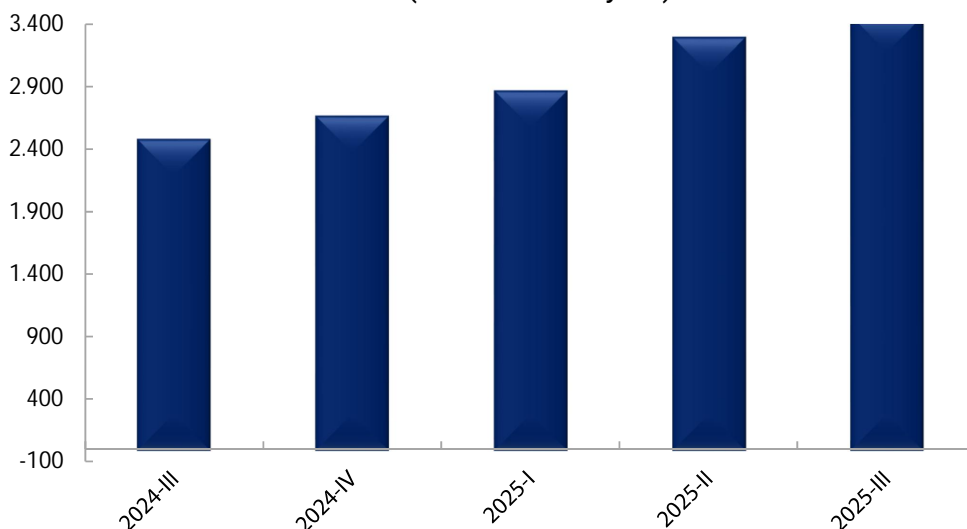
Figuur I.2 De internationale prijswontwikkeling van de gemiddelde olieprijs* (US-dollar/barrel)

Bron: Internationaal Monetair Fonds, Primary Commodity Price System.

* Gemiddelde olieprijs. Gemiddelde van U.K. Brent, Dubai en West Texas Intermediate, gelijk gewogen.

Figuur I.3 De internationale prijswontwikkeling van de gemiddelde goudprijs* (US-dollar/Troy oz)

Bron: Internationaal Monetair Fonds, Primary Commodity Price System.

* Fixing Committee van de London Bullion Market Association.

I.3 Vooruitzichten

Volgens de World Bank Commodity Markets Outlook wordt verwacht dat de wereldwijde grondstoffenprijsindex in 2025 gemiddeld met circa 12% daalt ten opzichte van 2024. Deze daling hangt samen met een zwakkere wereldwijde economische groei, een ruim aanbod op verschillende markten en aanhoudende beleids- en handelonzekerheid.

De energieprijnsindex zal naar verwachting dalen tot het laagste niveau in vijf jaar, met olieprijsen, zoals die van Brent-olie, die in 2025 gemiddeld rond US\$ 64 per vat uitkomen. Dit betekent een aanzienlijke afname in vergelijking met 2024. De lagere olieprijsen worden vooral gedreven door een wereldwijd overaanbod, een afnemende groei van de vraag door economische vertraging en structurele ontwikkelingen, zoals de verdere opmars van elektrische voertuigen.

Ook de U.S. Energy Information Administration (EIA) voorziet een sterke daling van de olieprijs, doordat het wereldwijde aanbod sneller groeit dan de vraag. De vroegtijdige beëindiging van productiebeperkingen door OPEC+ vergroot deze aanboddruk. Hierdoor verwacht de EIA dat

de Brent-olieprijs in het vierde kwartaal van 2025 gemiddeld onder US\$ 60 per vat zal liggen.

In tegenstelling tot veel andere grondstoffen blijven edelmetalen, vooral goud, sterk presteren. De wereldwijde goudprijs zal naar verwachting in 2025 nieuwe recordhoogtes bereiken en ruim boven het gemiddelde van 2015–2019 blijven. Deze ontwikkeling wordt ondersteund door een sterke vraag naar goud als veilige haven, toenemende geopolitieke spanningen en voortdurende aankopen door centrale banken.

In essentie worden de internationale prijsontwikkelingen van verhandelbare goederen vooral bepaald door drie factoren:

- Ruime wereldwijde voorraden, vooral in olie en sommige industriële metalen.
- Een afzwakkende vraag door wereldwijde groevertraging en aanhoudende onzekerheid.
- Een sterke vraag naar goud als veilige haven, waardoor de prijs van dit edelmetaal zich anders ontwikkelt dan de meeste andere grondstoffen.

2

De Nationale Economische Ontwikkeling

II.1 Algemeen

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen in de economische groei en inflatie gedurende het derde kwartaal van 2025 besproken. Voor de raming van de economische groei wordt gebruikgemaakt van de projectie van de Monthly Economic Activity Index (MEAI) voor dit kwartaal. De analyse van de inflatie is gebaseerd op de reeds gerealiseerde cijfers.

II.1.1 De ontwikkeling van de reële sector

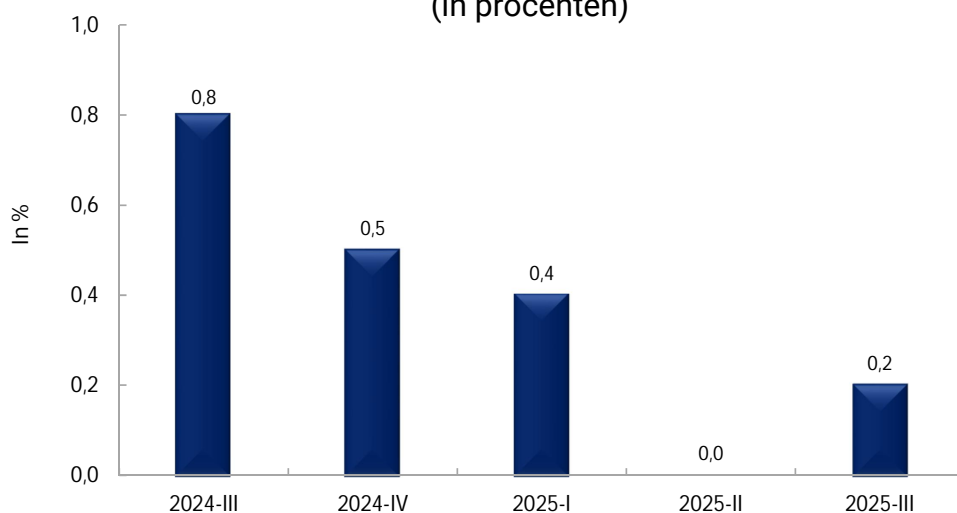
Volgens de schatting van de Bank zal de economie in het derde kwartaal van 2025 met 0,2% groeien. Dit is een groeivertraging van 0,7 procentpunt ten opzichte van hetzelfde kwartaal van 2024. De kwartaaleinde inflatie en de kwartaalgemiddelde inflatie lagen in het derde kwartaal van 2025 hoger dan een jaar eerder en bedroegen respectievelijk 3,8% en 4,6%.

II.2 De ontwikkeling van de economische groei

De groei van de MEAI de afgelopen vijf kwartalen wordt weergegeven in Figuur II.1. De MEAI-groei in de verslagperiode wordt vooral ondersteund door de sectoren: 'Groot- & Kleinhandel en Markten (Handel)' (1,7pp), 'Constructie' (0,6pp), 'Accommodatie- en Voedingdiensten en gerelateerde zaken' (0,3pp), 'Transport & Opslag' (0,2pp) en 'Informatie en Communicatie' (0,2pp). De sectorale samenstelling van de MEAI-groei wordt afgebeeld in Figuur II.2.

De groei in de sector 'Groot- & Kleinhandel en Markten (Handel)' (1,7pp) wordt voornamelijk gedreven door hogere verkopen van bouwmaterialen. In de sector 'Constructie' draagt de toename van de import van constructiematerialen bij aan de MEAI-groei.

Figuur II.1
Economische groei
(in procenten)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

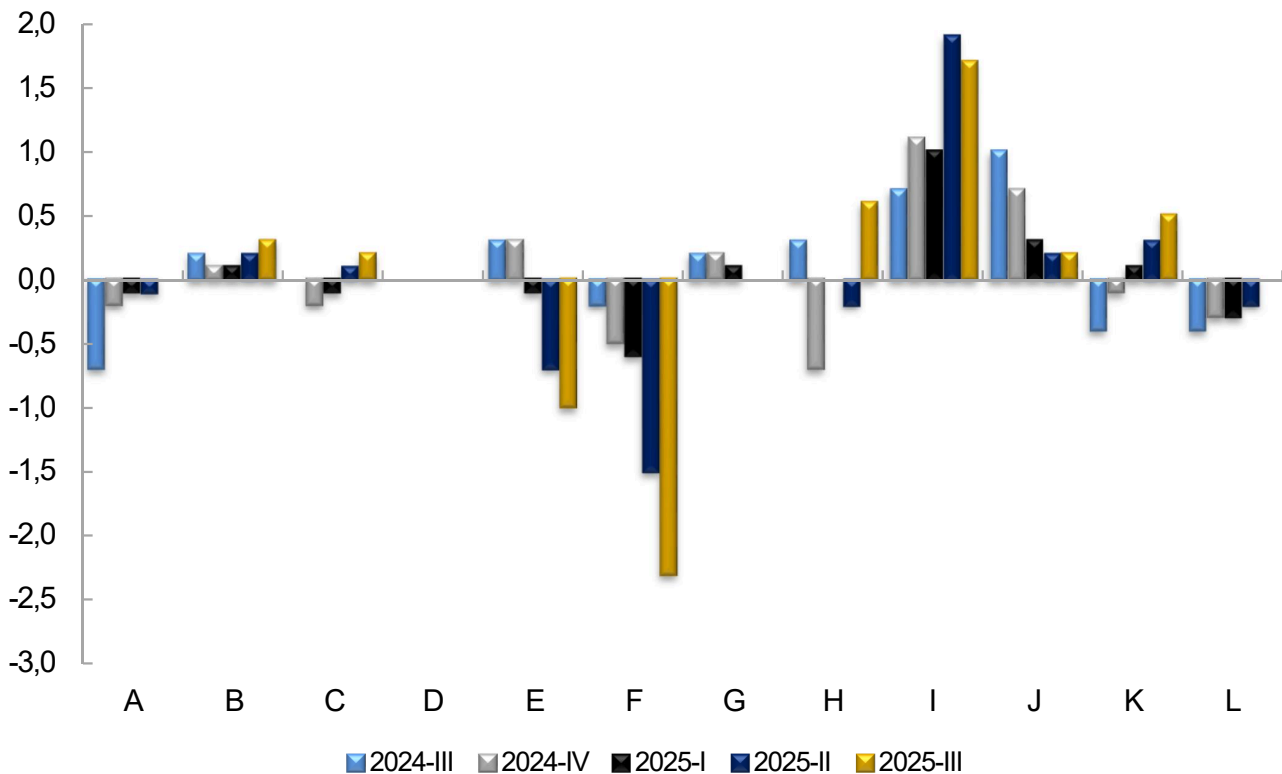
De sector 'Transport & Opslag' laat eveneens een positieve bijdrage zien, vooral door de groei in het luchtvervoer van passagiers. Daarnaast neemt de sector 'Accommodatie- en Voedingdiensten en gerelateerde zaken' toe dankzij hogere restaurantomzetten. De sector Informatie en Communicatie levert een positieve bijdrage aan de MEAI door een stijging van het aantal belminuten.

In het derde kwartaal dragen de sectoren 'Industrie & Fabricage' en 'Mijnbouw' negatief bij aan de MEAI-groei. De negatieve bijdrage van Industrie & Fabricage (-2,3 pp) wordt verklaard door een daling in de goudverwerking, als gevolg van zowel lagere productie in de

groot- als kleinschalige goudmijnbouw. Dit hangt samen met verminderde verwerkingscapaciteit en de winning van erts van lagere kwaliteit. De sector Mijnbouw draagt -0,1 pp bij, voornamelijk door een afname van de goudertsproductie in de grootschalige mijnbouw.

Voor het vierde kwartaal van 2025 wordt een MEAI-groei van 0,8% geprojecteerd, voornamelijk gedreven door de sectoren 'Groot- & Kleinhandel en markten (Handel)', 'Constructie', 'Transport & Opslag', 'Informatie & Communicatie' en 'Accommodatie & Voedingdiensten en gerelateerde zaken'.

Figuur II.2
Sectorale bijdrage MEAI
(in procentpunt)

- A Landbouw, Jacht, Bosbouw & Visserij
- B Accommodatie & Voedingdiensten en gerelateerde zaken
- C Informatie & Communicatie
- D Watervoorziening: Riolering, Afvalbeheer en Sanering
- E Mijnbouw
- F Industrie & Fabricage

- G Elektriciteit, Gas, Stoom en Gekoelde lucht
- H Constructie
- I Groot- & Kleinhandel en Markten
- J Transport & Opslag
- K Verzekerings- en andere Financiële instellingen
- L Overheid

Bron: Centrale Bank van Suriname.

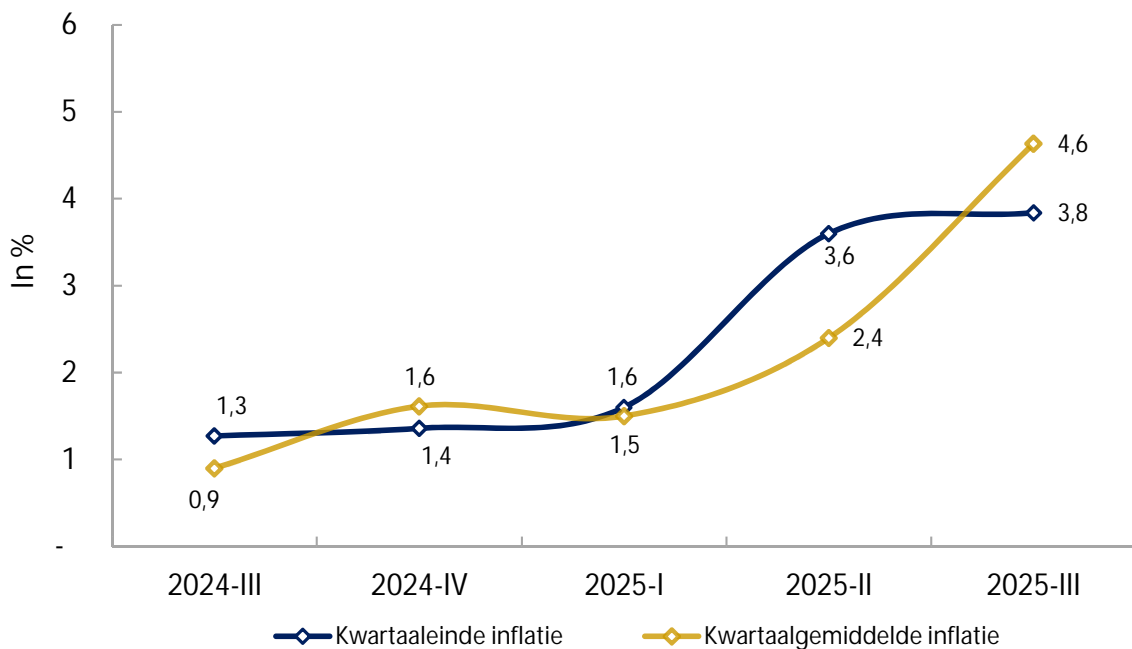
II.3 De ontwikkeling van de inflatie

In het derde kwartaal van 2025 lag zowel de kwartaaleinde als de kwartaalgemiddelde inflatie hoger dan in dezelfde periode van 2024 (zie Figuur II.3). De stijging ten opzichte van een jaar eerder bedroeg respectievelijk 2,5 en 3,7 procentpunt.

De hogere inflatie in het derde kwartaal werd vooral gedreven door prijsstijgingen in de hoofdgroepen 'Voeding en Niet-alcoholische Dranken', 'Huisvesting en Nutsvoorzieningen', 'Gezondheid', 'Transport' en 'Overige Goederen en Diensten'.

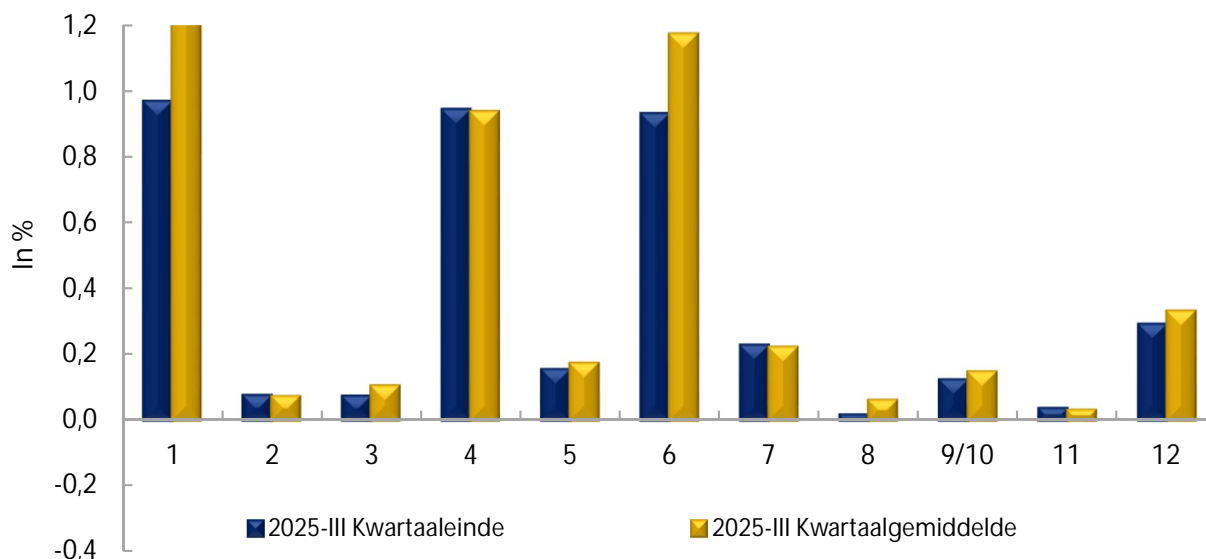
Deze prijsstijgingen hingen voor een belangrijk deel samen met de depreciatie van de Surinaamse dollar ten opzichte van de Amerikaanse dollar en de euro, gemiddeld met circa 2,4%. Binnen de hoofdgroep 'Voeding en Niet-alcoholische Dranken' liepen de prijzen mede op door hogere kosten in de subgroep 'Groenten en Fruit', veroorzaakt door aanhoudende regenval. In de hoofdgroep 'Huisvesting en Nutsvoorzieningen' speelden daarnaast tariefsaanpassingen voor water en kookgas een rol.

Figuur II.3
Inflatieontwikkeling
(In %)

Bron: Centrale Bank van Suriname

Figuur II.4
De bijdrage per groep
 (in procentpunt)

Bron: Centrale Bank van Suriname

Voor het vierde kwartaal van 2025 wordt een daling van de inflatie verwacht. In oktober 2025 kwam de maandinflatie al lager uit op 0,8%. De inflatie in het vierde kwartaal zal naar verwachting vooral beïnvloed blijven door de hoofdgroepen 'Voeding en Niet-Alcoholische Dranken', 'Huisvesting en Nutsvoorzieningen', 'Gezondheid', 'Transport' en 'Overige Goederen en Diensten'.

Binnen de hoofdgroep 'Voeding en Niet-alcoholische Dranken' worden prijsstijgingen verwacht in vrijwel alle subgroepen, met

uitzondering van groenten en fruit, waar gunstige klimatologische omstandigheden juist tot prijsdalingen kunnen leiden. In de hoofdgroepen 'Gezondheid', 'Transport' en 'Overige Goederen en Diensten' blijft de inflatiedruk voornamelijk voortkomen uit de depreciatie van de SRD ten opzichte van de Amerikaanse dollar en de euro. Daarnaast zullen de tariefswijzigingen voor water en kookgas opnieuw bijdragen aan de prijsstijgingen binnen de hoofdgroep 'Huisvesting en Nutsvoorzieningen'.

3

De Monetaire Ontwikkeling

III.1 Algemeen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de ontwikkelingen binnen de monetaire sector, met de nadruk op de SRD-basisgeldhoeveelheid (SRD-M0), de SRD-liquiditeitenmassa (SRD-M2), de SRD-kredietverlening en het gevoerde monetair beleid.

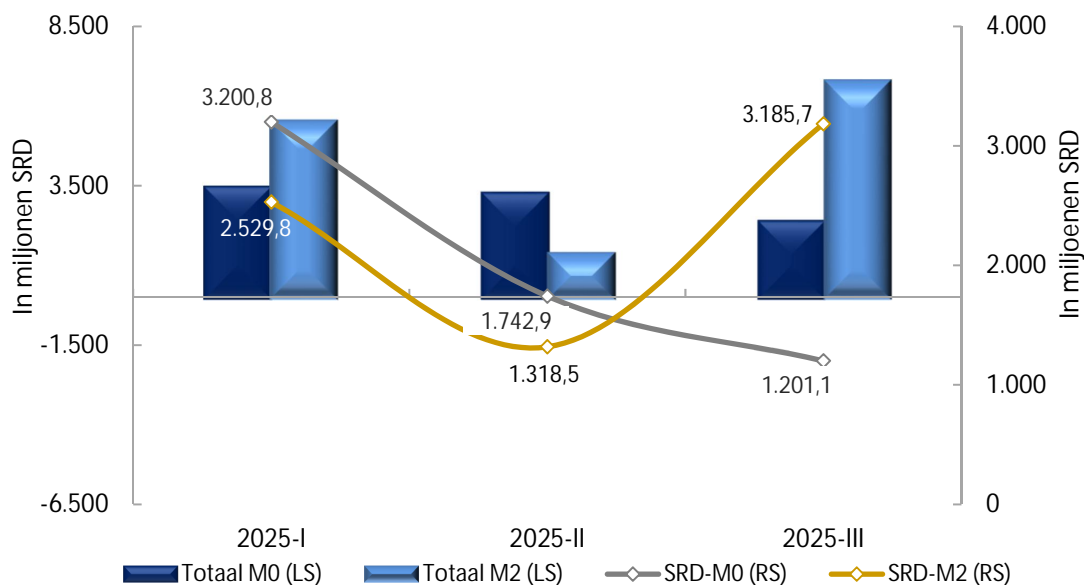
III.2 SRD-M0- en SRD-M2-ontwikkelingen

In het derde kwartaal van 2025 steeg de SRD-M0 met SRD 1.201,2 miljoen oftewel met 4,8% tot SRD 26.101,0 miljoen ten opzichte van het tweede kwartaal van 2025 (Figuur III.1). Deze toename was voornamelijk het resultaat van enerzijds rente-uitbetalingen op vervallen termijndeposito's en retail-CBC's en anderzijds

de verkoop van vreemde valuta door de overheid aan de Bank ter financiering van haar bestedingen. Op jaarbasis steeg de SRD-M0 met SRD 7.907,0 miljoen oftewel met 43,4%, wat eveneens samenhangt met hogere overheidsuitgaven die in deze periode met SRD 471,9 miljoen toenamen.

In het derde kwartaal groeide de SRD-M2 met SRD 3.185,7 miljoen tot SRD 36.184,4 miljoen (Tabel III.1). Deze groei met 9,7% werd voornamelijk gedreven door de stijging van de private kredietverlening, wat wijst op een verdere expansie van de geldschepping via het bankwezen.

Figuur III.1
Mutatie totaal M0, totaal M2, SRD-M0 en SRD-M2
(in miljoenen SRD)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel III.1
Oorzaken van verandering van SRD-liquiditeitenmassa (SRD-M2)
(in miljoenen SRD)

Indicatoren	Realisatie				
	2024-III	2024-IV	2025-I	2025-II	2025-III
Overheid	(485,14)	219,31	9.081,70	(281,00)	(257,67)
Private sector	757,36	834,15	151,60	1.195,90	1.208,05
Overige	775,70	1.454,15	(6.703,60)	403,60	2.235,36
SRD-M2	1.047,91	2.507,61	2.529,80	1.318,50	3.185,74

Bron: Centrale Bank van Suriname.

III.3 SRD-kredietverlening

In de verslagperiode bedroeg de totale SRD-kredietverlening SRD 15.646,6 miljoen, wat neerkwam op een toename van SRD 1.224,9 miljoen oftewel een groei van 8,5% ten opzichte van het tweede kwartaal van 2025 (Figuur III.2). Deze groei werd vrijwel volledig gedragen door de kredietverlening aan de private sector, die met SRD 1.222,9 miljoen toenam.

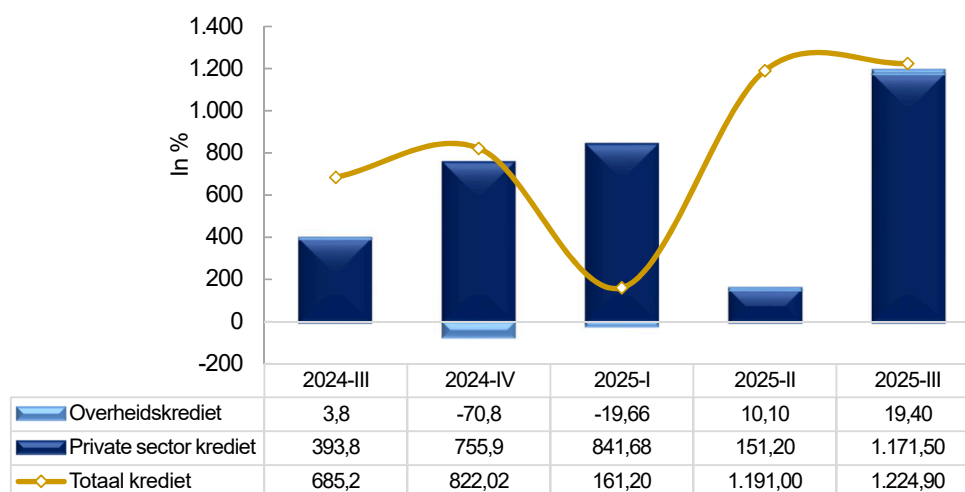
De stijging van de private kredietverlening kwam vooral tot uiting in de sectoren handel (19,2%), woningbouw (15,1%), nijverheid (9,5%) en dienstverlening (7,1%). Daartegenover namen de kredieten aan de overheid af met SRD 1,9 miljoen, voornamelijk door een afname van de netto debetstand. Dit wijst erop dat de overheid haar uitstaande verplichtingen bij de banken heeft verminderd, hetzij door

aflossingen, hetzij doordat minder beroep werd gedaan op nieuwe kredieten.

In vergelijking met het derde kwartaal van 2024 nam de totale SRD-kredietverlening met SRD 3.399,1 miljoen toe, wat overeenkwam met een groei van 27,8%. Deze groei werd voornamelijk gedreven door een stijging van de private kredieten met SRD 3.387,3 miljoen (28,0%).

Voor het vierde kwartaal van 2025 wordt een gematigde groei van de SRD-M0, SRD-M2 en de SRD-kredietverlening verwacht. Per oktober 2025 daalde de SRD-M0 tot SRD 25.137,6 miljoen, terwijl de SRD-M2 en de SRD-kredietverlening toenamen tot respectievelijk SRD 36.434,7 miljoen en SRD 16.071,3 miljoen.

Figuur III.2
Mutatie SRD-kredietverlening
(in miljoenen SRD)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

III.4 Monetair beleid: Openmarktoperaties

M0-target

Per eind september 2025 bedroeg de SRD-M0 SRD 25.586,6 miljoen (enge definitie) en SRD 26.101,1 miljoen (ruime definitie) (zie Tabel III.2). Aan het eind van het 3^e kwartaal van 2025 realiseerde de Bank een under performance van SRD 4.665,4 miljoen.

Aan het einde van het derde kwartaal 2025 nam de OMO-voorraad middels de OMO-operaties af met SRD 270,8 miljoen tot een stand van SRD 349,3 miljoen. Ook in dit kwartaal was de beheersing van de rentekosten leidend bij de vaststelling van de afroombalans. Vergeleken met dezelfde periode in 2024 is deze voorraad gedaald met 90,3%.

Ontwikkeling overtollige liquiditeiten

De overtollige liquiditeiten bedroegen per eind september 2025 bijkans SRD 3.226 miljoen, dit is een stijging van 98,7% (SRD 1.602,6 miljoen) in vergelijking met september 2024. De overtollige liquiditeiten per september 2024 bedroegen SRD 1.623,3 miljoen. Per eind september 2025 zijn de overtollige liquiditeiten ten opzichte van 30 juni 2025 afgenomen met 354,- miljoen tot bijkans SRD 3.226,- miljoen.

De autonome factoren die het niveau van de overtollige liquiditeiten hebben doen afnemen in het 3^e kwartaal van 2025 zijn (Tabel III.3):

- de toename van de verplichte kasreserves en de 5% SNEPS-verplichtingen voor totaal SRD 1.129,6 miljoen, mede vanwege de toename van de depositobasis;
- uitgevoerde valuta-interventies voor een totaalbedrag van SRD 494,8 miljoen;
- een toename van de bankbiljetten in omloop met SRD 394,1 miljoen.

De overige autonome factoren die een verdere afname van de overtollige liquiditeiten hebben beperkt zijn:

- een afname van de overheidstegoeden als gevolg van uitgaven voor SRD 1.237,9 miljoen;
- een afname van de netto-OMO-voorraad met SRD 270,8 miljoen;
- de overige nog te verklaren factoren (OIN), met SRD 155,8 miljoen.

Tabel III.2: SRD-M0 September 2025 (in miljoenen SRD)

Indicatoren	2025						
	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Augustus	September
Reëlebbp-groei (%)MEAI	0,4	-0,3	0,2	0	0,1	0	0,2
Headline-inflatie (YoY)RES	5,7	5,7	6	8	10	10,8	10,7
SRD-M0actual (enge definitie)	22.821,50	22.782,80	24.715,60	24.416,80	24.147,20	24.577,90	25.586,50
SRD-M0actual (ruime definitie)	23.157,00	23.138,90	25.081,70	24.899,90	24.607,40	25.062,10	26.101,00
SRDDomloopsnelheid	4,8	4,8	4,6	4,7	4,6	4,3	4,4
	1,4	1,4	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel III.3 Effect verandering autonome factoren op overtollige liquiditeiten 3e kwartaal 2025 t.o.v. 3e kwartaal 2024

Monetair instrument derde kwartaal	Liquiditeitseffect	
	2025	2024
Openmarktoperaties	270,8	397,7
Verandering in bankbiljetten in het bankensysteem	-394,1	-341,2
Overheid: net transacties	1.237,9	392,9
Central Bank: net FXtransacties	-494,8	0,0
Overige factoren Netto (OIN)	155,8	147,1
Verandering in bankreserve	775,6	596,5
Verandering in verplichting kasreserve	-1.013,7	-428,3
Verandering in 5% SNEPS-norm	-115,9	-34,7
Verandering in overtollige liquiditeiten	-354,0	133,5

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Ontwikkeling van SRD-M0 in het 3^e kwartaal van 2025

In het derde kwartaal van 2025 heeft de Bank de doelstelling voor de basisgeldhoeveelheid niet gerealiseerd. De doelstelling per september 2025 bedroeg SRD 21.435,7 miljoen, terwijl de gerealiseerde SRD-M0 (Broad definition) per eind september 2025 uitkwam op SRD 26.101,1 miljoen. Hetgeen betekent dat de SRD-M0 op jaarbasis toegenomen is met 43,4% ten opzichte van september 2024.

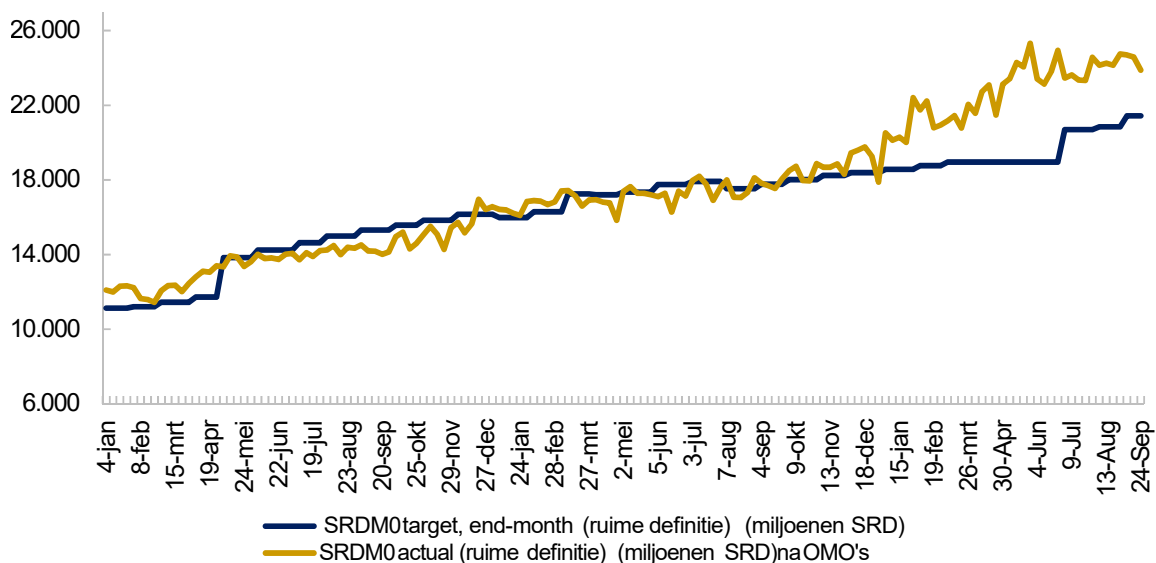
Als gevolg van de ontwikkeling van de autonome factoren in deze periode ontstond per ultimo september 2025 een underperformance van SRD 4.665,4 miljoen ten opzichte van de basisgeldhoeveelheids-

doelstelling. Deze underperformance is met meer dan 100% gestegen in vergelijking met dezelfde periode in 2024.

De belangrijkste autonome factoren die hebben bijgedragen aan deze underperformance zijn:

- de afname van de stand op de overheidsrekeningen;
- de afname van de netto-OMO-voorraad.

Figuur III.3
De ontwikkeling van SRD-M0

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Ontwikkeling van de OMO-operaties

Gedurende het derde kwartaal van 2025 heeft de Bank in totaal SRD 19.000,0 miljoen aan OMO-volume aangekondigd, bestaande uit zowel Termijndeposito's (TD's) als Centrale Bank Certificaten (CBC's). De algemene banken hebben gedurende deze periode SRD 21.611,0 miljoen aangeboden, wat 13,7% (of SRD 2.611,1 miljoen) meer is dan het aangekondigd volume. De algemene banken boden destijds 2,0% meer ten opzichte van hetzelfde kwartaal in 2024, wat neerkomt op SRD 427,1 miljoen (Figuur III.3)

In totaal heeft de Bank gedurende het derde kwartaal 2025 13 TD-veilingen uitgevoerd. Daarnaast vond op 27 augustus 2025 één CBC-uitgifte plaats onder het Retail segment.

De participatieratio van de algemene banken tijdens de TD-veilingen bedroeg in het derde kwartaal van 2025 gemiddeld 74,3%. Dit betekent een daling van 7,7 pp ten opzichte van het derde kwartaal 2024, toen de gemiddelde participatieratio 82,0% bedroeg.

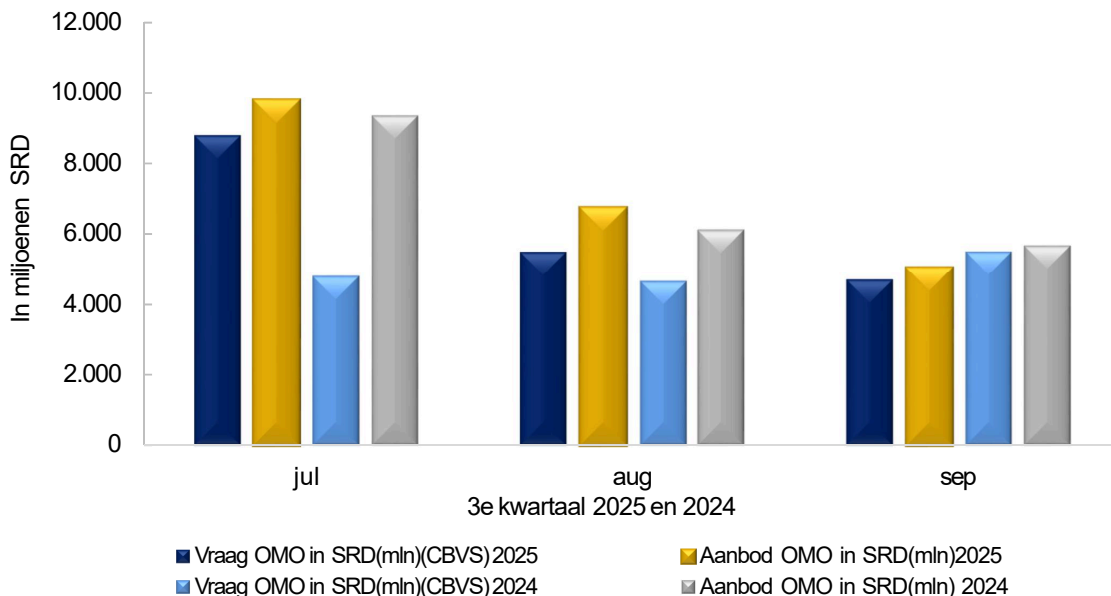
De Bank heeft in het derde kwartaal van 2025 opnieuw een succesvolle daling in de biedrentes van de algemene banken bewerkstelligd. Dit komt tot uiting in de genoteerde gewogen gemiddelde rentetarieven van alle drie TD-instrumenten, die aan het eind van het derde kwartaal 2025 lager uitvielen dan in dezelfde periode van 2024.

Op 18 juni 2025 heeft de Bank de maximumrentes ingevoerd voor de drie (3) reguliere TD-instrumenten. Deze bedroegen respectievelijk voor het 1-weeks, 1-maands en 3-maands TD-instrument: 6,0%, 8,0% en 10,0% en werden per 27 augustus 2025 aangepast naar 6,0%, 9,0% en 12,0%. Deze beleidsmaatregel bleef ook in het derde kwartaal van kracht. De introductie van de maximumrentes is erop gericht de relatief hoge rentekosten terug te brengen naar een meer acceptabel marktniveau. Als gevolg hiervan daalden de rentevoeten als volgt:

- het 1-weeks TD-instrument (OMO-rente) met 7,1 procentpunt tot 4,0%;
- het 1-maands TD-instrument met 9,6 procentpunt tot 8,3%;
- het 3-maands TD-instrument met 8,5 procentpunt tot 10,5%.

Figuur III.4

Totale gewenste vraag versus aanbod 3^e kwartaal 2025 t.o.v. 3^e kwartaal 2024

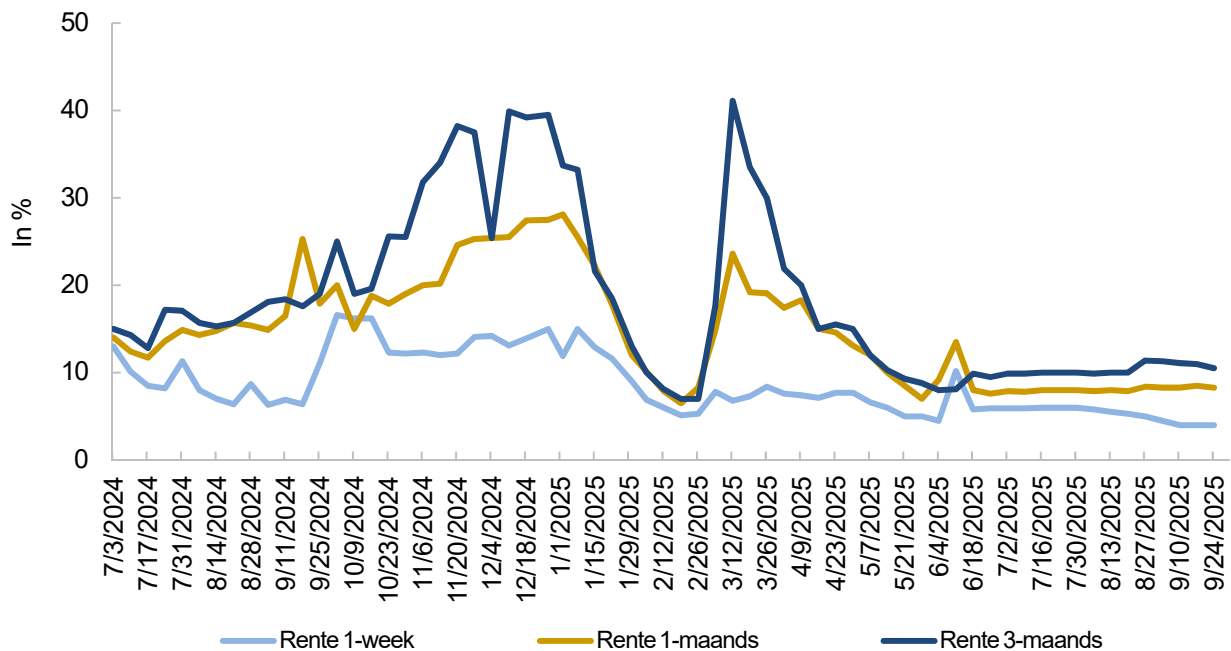

Bron: Centrale Bank van Suriname.

De doorwerking, oftewel transmissie, van de OMO-rente naar de bancaire rentetarieven begint, zoals weergegeven in figuur III.6, geleidelijk opgang te komen. De ontwikkeling van de bancaire rentes volgt steeds meer het verloop van de OMO-rente op de 3-maandse termijndeposito's. De gemiddelde bancaire

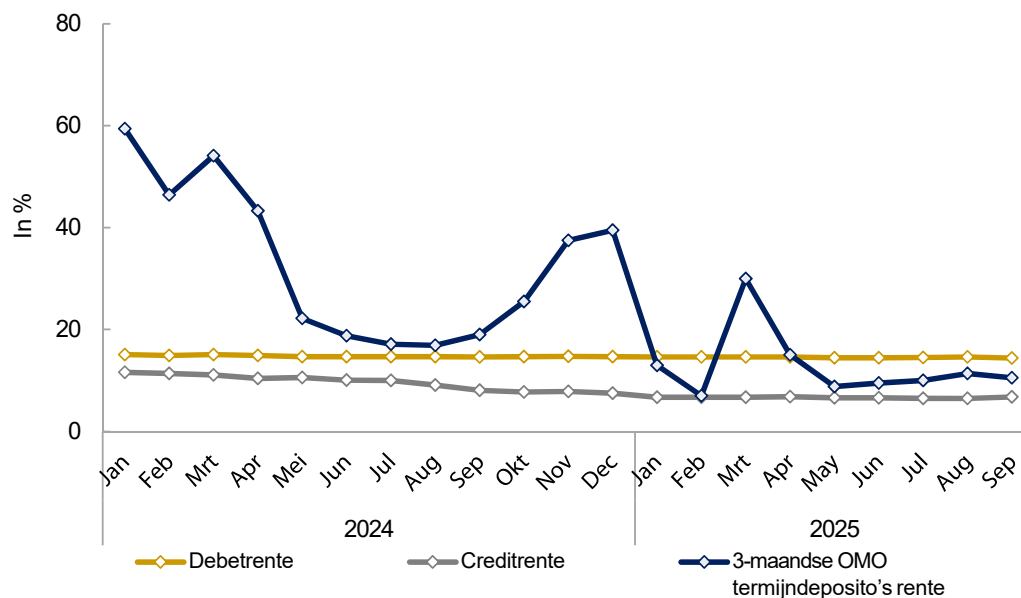
leenrente is ultimo september 2025 t.o.v. september 2024 gedaald met 0,2 procentpunt naar 14,4% (september 2024 14,6%). De depositorente is gedurende deze periode gedaald met 1,3 procentpunt naar 6,8% (september 2024 8,1%).

Figuur III.5 De renteontwikkeling juli 2024 – september 2025 (in%)

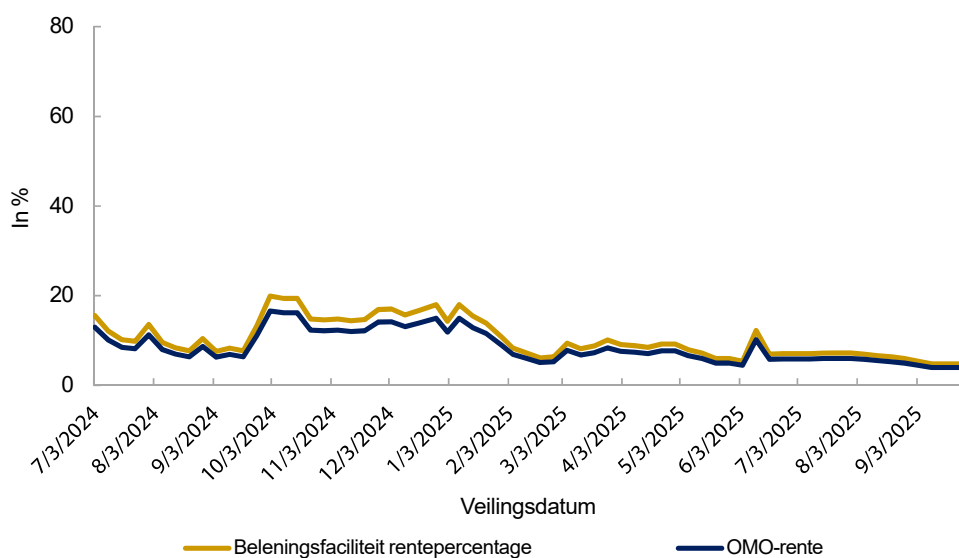
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur III.6. De renteontwikkeling bij de banken vs. 3-maandse OMO-rente

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur III.7
Ontwikkeling van de officiële rentecorridor 3^e kwartaal 2025 t.o.v. 3^e kwartaal 2024

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur III.7 geeft de ontwikkeling van de officiële rentecorridor in de periode september 2024 tot en met september 2025. Binnen deze rentecorridor fungeert de OMO-rente als de ondergrens (bodem), terwijl de rente op de beleningsfaciliteit dient als bovengrens (het plafond).

De beleningsfaciliteit vormt een van de permanente faciliteiten van de Bank. De algemene banken die tijdens hun dagelijkse operaties te maken krijgen met tijdelijke liquiditeitstekorten kunnen op korte termijn gebruikmaken van deze faciliteit. De rente van de beleningsfaciliteit wordt vastgesteld op basis van de gewogen gemiddelde toegewezen OMO-rente, verhoogd met een renteopslag ("premium") van 20,0%.

Per eind september 2025 is de rente op de beleningsfaciliteit met 8,5 procentpunt gedaald tot 4,8%, vergeleken met 13,3% per eind september 2024. Deze aanzienlijke daling is het directe gevolg van de verlaging van de OMO-rente naar aanleiding van de introductie van maximum rentevoeten per 18 juni 2025. Opmerkelijk is dat gedurende de beschouwde periode geen gebruik gemaakt is van deze faciliteit.

OMO-voorraad

De netto OMO-voorraad is aan het eind van het derde kwartaal van 2025 met SRD 3.247,3

miljoen (90,3%) afgenomen ten opzichte van eind derde kwartaal 2024, en kwam uit op SRD 349,3 miljoen (derde kwartaal 2024: SRD 3.596,6 miljoen).

De totale netto OMO-voorraad per ultimo september 2025 bestaat uit CBC-uitgiften ter waarde van SRD 368,5 miljoen en een negatief saldo uit TD-veilingen van SRD 19,2 miljoen (negatief).

Kosten van de openmarktoperaties

De kosten van de uitgevoerde monetaire operaties (TD en CBC), verantwoord op de Winst- en verliesrekening van de Bank, bedroegen in het derde kwartaal 2025 SRD 497,5 miljoen. Dit is een daling van 4,5% ten opzichte van het derde kwartaal van 2024, toen de kosten SRD 520,8 miljoen bedroegen.

De afwikkeling per instrument in de analyse periode is als volgt:

- De Bank heeft in totaal SRD 16.150,5 miljoen aan TD's afgewikkeld, bestaande uit SRD 15.987,4 miljoen aan hoofdsom en SRD 163,1 miljoen aan rentebetaling.
- Aan CBC's is in totaal SRD 2.068,5 miljoen afgewikkeld, waarvan SRD 1.734,2 miljoen betrekking had op de hoofdsom en SRD 334,4 miljoen op rentebetalingen.

[3] Rekening houdende met herbeleggingen van CBC-middelen.

Ontwikkelingen van de OMO's

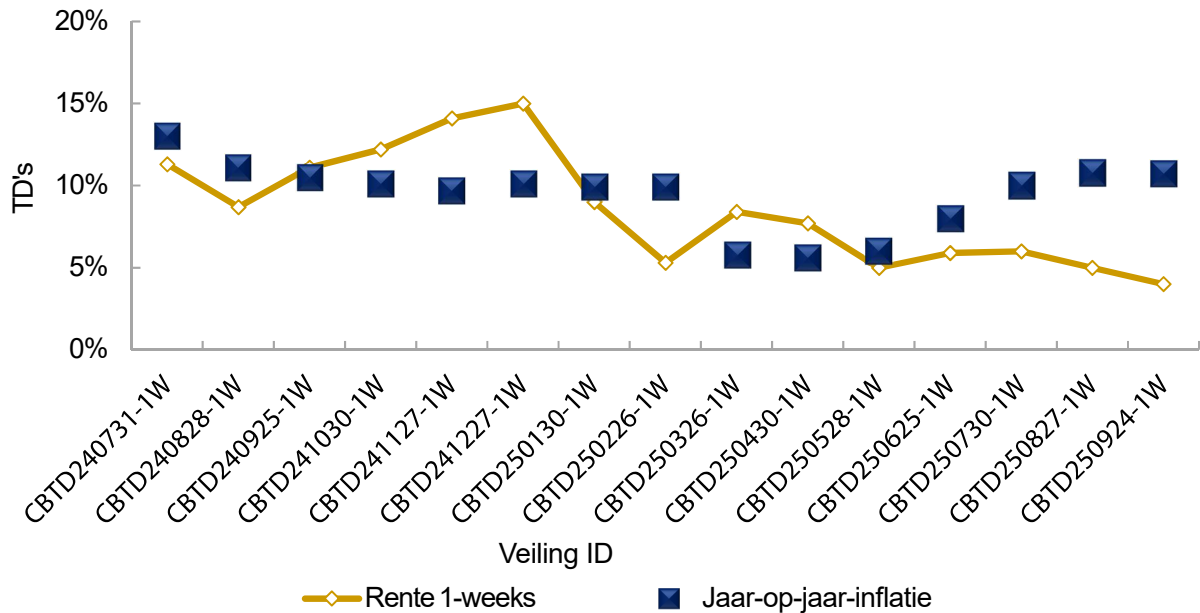
De netto OMO-voorraad is per ultimo september 2025 afgenomen ten opzichte van dezelfde periode in 2024. Dit betekent dat de Bank per saldo minder overtollige SRD-liquiditeiten heeft afgeroomd. De gemiddelde vrije reserves na operaties bedroegen in het derde kwartaal van 2025 SRD 2.219,6 miljoen, een stijging van 48,6% (SRD 725,5 miljoen) vergeleken met het derde kwartaal van 2024 (toen SRD 1.494,1 miljoen). Vanaf de start van de operaties in juli 2021 tot en met eind september 2025 bedroegen de gemiddelde vrije reserves van de banken na operaties SRD 1.223,- miljoen. Dit niveau ligt ruim boven 100,0% van de netto OMO-voorraad per ultimo september

2025, wat aangeeft dat de liquiditeit in het banksysteem structureel hoog is gebleven ondanks de inzet van OMO-instrumenten.

In figuur III.8 wordt de ontwikkeling van de OMO-rente afgezet tegen de maandeinde inflatie. In het derde kwartaal van 2025 volgde de OMO-rente een dalende trend, terwijl de maandeinde inflatie in dezelfde periode steeg.

In vergelijking met het derde kwartaal van 2024, is de OMO-rente met 7,1 procentpunt gedaald naar 4,0% (derde kwartaal 2024: 11,1%). De maandeinde inflatie is met 0,2 procentpunt gestegen tot 10,7% (derde kwartaal 2024: 10,5%).

Figuur III.8 Ontwikkeling OMO-rente t.o.v. maandeinde inflatie

Bron: Centrale Bank van Suriname.

4

De Ontwikkeling van Staatsfinanciën

IV.1 Algemeen

In het derde kwartaal van 2025 kenmerkten de overheidsfinanciën zich door een duidelijke toename van zowel de ontvangsten als de uitgaven. De totale overheidsontvangsten bedroegen SRD 12,1 miljard, een stijging van 18,9% ten opzichte van hetzelfde kwartaal in 2024. Deze groei werd voornamelijk gedreven door hogere belastingopbrengsten uit zowel de mijnbouw- als niet-mijnbouwsector, aangevuld met een toename van de indirecte belastingen.

De overheidsuitgaven namen echter sterker toe en kwamen uit op SRD 14,2 miljard, wat neerkomt op een groei van 55,1% op jaarbasis. Deze sterke stijging is vooral toe te schrijven aan verkiezing-gerelateerde uitgaven, hogere binnenlandse rentebetalingen, verhoogde kapitaaluitgaven en doorgevoerde loonmaatregelen. Als gevolg hiervan sloten de overheidsrekeningen het kwartaal af met tekorten. Het totale saldo en het primaire saldo kwamen respectievelijk uit op $-1,3%$ van het bbp en $-0,2%$ van het bbp. De financiering van deze tekorten vond voornamelijk plaats door het aanspreken van tegoeden bij de Bank.

Per eind september 2025 beliep de totale staatsschuld SRD 141,8 miljard (circa USD 3,7 miljard), bestaande uit SRD 28,9 miljard aan binnenlandse schuld en SRD 113,0 miljard aan buitenlandse schuld. Dit resulteerde in een wettelijke schuldquote van 96,7% van het bbp.

IV.2 Ontvangsten en uitgaven

De voorlopige totale ontvangsten bedroegen in het derde kwartaal van 2025 SRD 12,1 miljard (Figuur IV.1), hetgeen 18,9% hoger is ten opzichte van SRD 10,2 miljard in hetzelfde kwartaal van 2024. Deze toename werd voornamelijk gedragen door de belastingontvangsten, die met 37,9% toenamen.

De directe belastingen namen hoofdzakelijk toe door de hogere afgedragen inkomstenbelasting uit de mijnbouwsector en een stijging van de loonbelastingopbrengsten uit de niet-mijnbouwsector, mede vanwege de uitbetaalde vakantietoelagen in de maand juli.

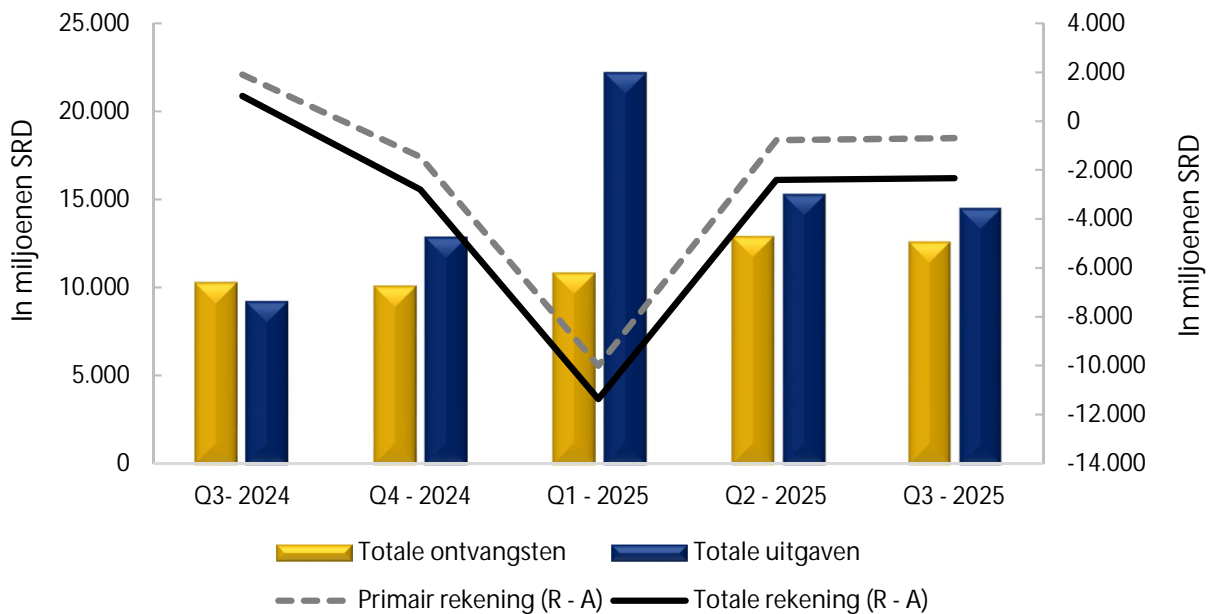
De indirecte belastingen stegen eveneens, vooral door hogere ontvangsten uit invoerrechten en de belasting over de toegevoegde waarde (btw). De toename was het gevolg van een stijging in de consumptieve bestedingen in verband met de vakantie- en schoolaankopen.

In tegenstelling tot de belastingontvangsten, namen de niet-belastingontvangsten af met 27,0%. Hoewel de royalty-ontvangsten uit de olie en goudsector toenamen met 33,5%, ontving de Staat geen dividend in het derde kwartaal. De grondconversie bracht in het derde kwartaal een totaalbedrag van ongeveer SRD 100,7 miljoen op (Q3-2024: SRD 11 miljoen). Ondanks deze stijging werd de uitvoering van grondconversie per augustus 2025 tijdelijk opgeschort vanwege onduidelijkheden in wetgeving en beleid. Een aangekondigde evaluatie van het grondbeleid en bosbeheer moet leiden tot duidelijke voorwaarden en procedures voor de omzetting van grondhuur en erfpacht naar volledig eigendom.

Het aandeel van de niet-mijnbouwsector in de totale overheidsontvangsten bedroeg in het derde kwartaal van 2025 72,1%, terwijl de mijnbouwsector verantwoordelijk was voor 27,9% (Figuur IV.2). De royalty-ontvangsten uit de kleinschalige goudwinning vertoonden een afname van ongeveer 27,9%. Vermoed wordt dat deze daling samenhangt met een toename van smokkel. Het royalty-tarief voor deze groep bedraagt 5,5%.

Figuur IV.1 Het verloop van de overheidsfinanciën op kwartaalbasis

(in mln SRD)

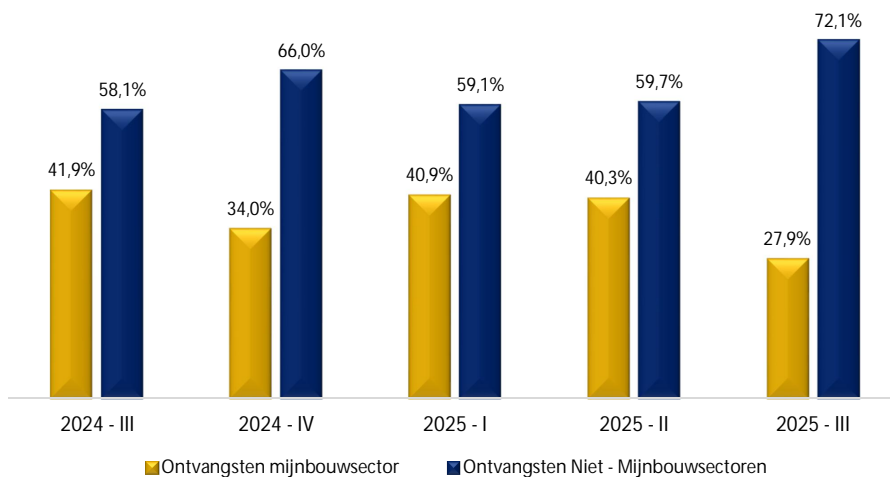
Bron: Ministerie van Financiën en Planning d.d. 11 september 2025,

<https://gov.sr/ministeries/ministerie-van-financien-en-planning/documenten/?dir=62809>

* (R – A: Rechteras)

Figuur IV.2: Aandeel mijnbouw en niet-mijnbouwontvangsten

(in procenten)

Bron: Ministerie van Financiën en Planning d.d. 31 december 2025,

<https://gov.sr/ministeries/ministerie-van-financien-en-planning/documenten/?dir=62809>

De voorlopige totale overheidsuitgaven bedroegen in het derde kwartaal van 2025 SRD 14,2 miljard (Figuur IV.1), een stijging van 55,1% ten opzichte van het derde kwartaal van 2024. Deze toename werd voornamelijk gedreven door verkiezing-gerelateerde uitgaven, de inauguratie van de president en hogere binnenlandse interestbetalingen. Daarnaast werkten de salarisverhogingen aan het einde van 2024 en het begin van 2025 door in de uitbetaalde vakantietoelagen in juli. De stijging

kwam tot uiting in zowel de post ‘personele uitgaven’ (waaronder de ambtenaren vallen) als de post ‘subsidies’ (waaronder de aan-ambtenaren-gelijkgestelden vallen).

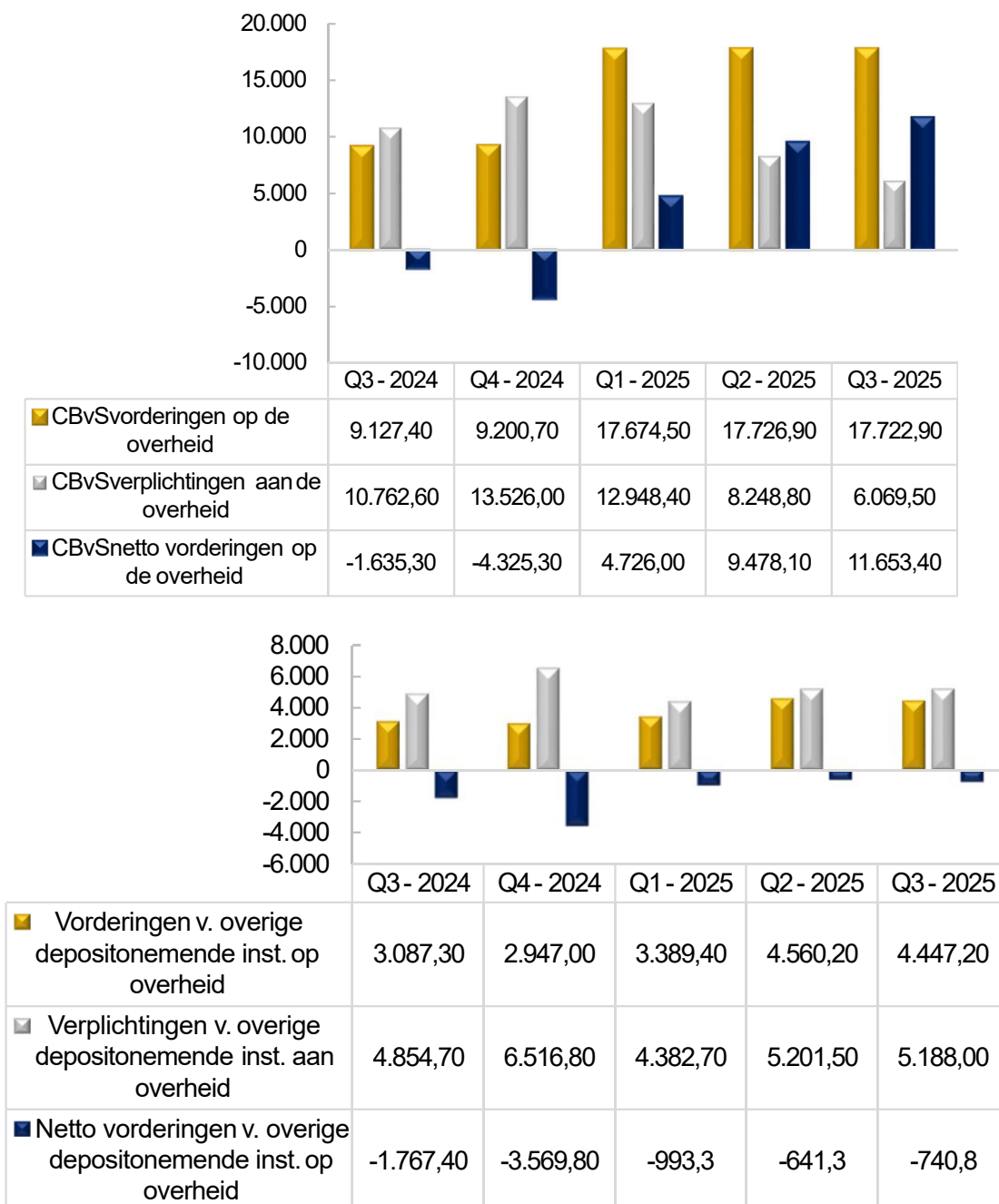
De forse stijging van de uitgaven overtrof de groei van de ontvangsten, wat resulteerde in een verslechtering van de overheidsrekeningen (Figuur IV.1). Zowel het totale saldo als het primaire saldo vertoonde een tekort van respectievelijk 1,3% en 0,2% van het bbp.

IV.3 Financiering

De financiering van de overheidstekorten vond in het derde kwartaal van 2025 voornamelijk plaats door het aanspreken van de tegoeden bij de Bank. Per eind september beliepen de verplichtingen aan de overheid SRD 6,1 miljard (september 2024: SRD 10,8 miljard), waarvan SRD 5,8 miljard (september 2024: SRD 10,0 miljard) bestond uit de in SRD uitgedrukte tegenwaarde van rekeningen in vreemde valuta. Daarnaast trok de overheid extra leningen aan

bij de overige depositonemende instellingen. Hierdoor namen de vorderingen van deze instellingen op de overheid toe met SRD 1,4 miljard (Figuur IV.3). Daartegenover verbeterden de tegoeden bij de overige depositonemende instellingen met SRD 0,3 miljard. Verder werden de tekorten gefinancierd door buitenlandse trekkingen bij de internationale financiële instellingen (IFI's), waaronder de Inter-American Development Bank (IaDB).

Figuur IV.3 Financiering door de depositonemende instellingen
(In miljoenen SRD)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Voor het vierde kwartaal van 2025 wordt verwacht dat de overheidsuitgaven de ontvangsten zullen blijven overstijgen. Aan de inkomstzijde zijn geen structurele beleidsmaatregelen voorzien die kunnen leiden tot een verbreding van de belastinggrondslag of een verhoging van tarieven. Hierdoor zullen de ontvangsten in belangrijke mate afhankelijk blijven van conjunctuurgevoelige mijnbouw-opbrengsten en mogelijke incidentele meevallers.

Aan de uitgavenzijde wordt daarentegen een opwaartse druk verwacht als gevolg van een

tijdelijke toename van de lopende uitgaven. Deze omvatten verkiezing- en jubileumgerelateerde bestedingen, protocollaire uitgaven in verband met het staatsbezoek van het Nederlandse koningsechtbaar en extra inkomensoverdrachten aan ambtenaren en AOV-gerechtigden. Daarnaast leiden seizoensgebonden uitgaven voor eindejaarsactiviteiten bij ministeries tot verdere budgettaire druk. Per saldo wijst dit vooruitzicht op een aanhoudend begrotingstekort in het vierde kwartaal van 2025, met implicaties voor zowel de financieringsbehoefte als de liquiditeitspositie van de overheid.

IV.4 Staatsschuld

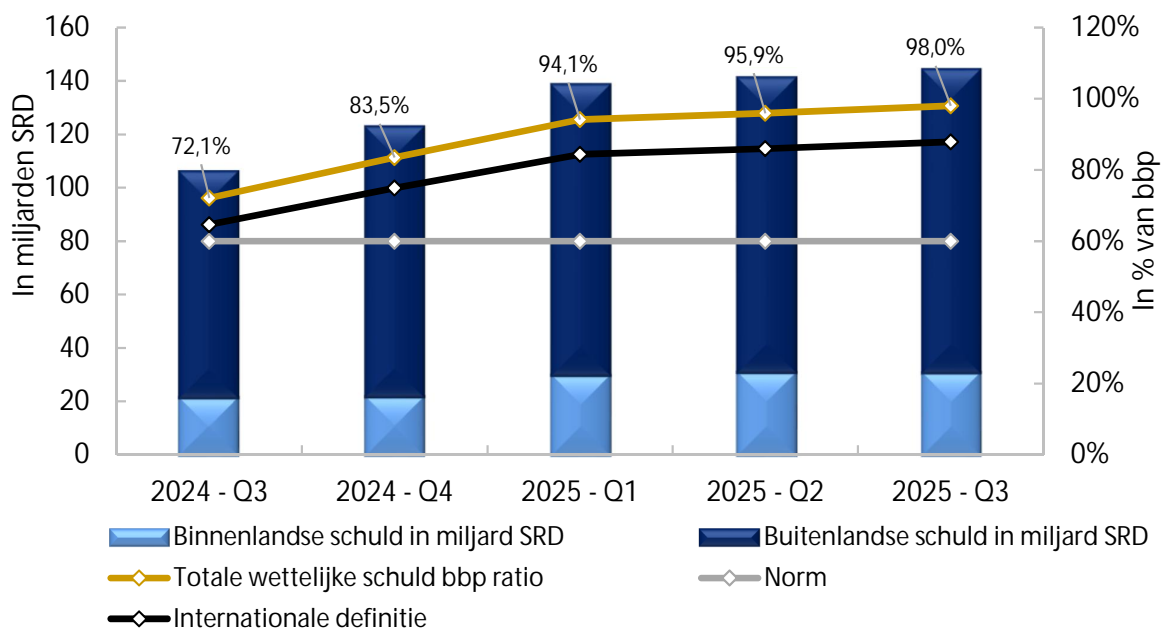
Aan het eind van het derde kwartaal van dit jaar bedroeg de totale staatsschuld SRD 143,8 miljard (ongeveer US\$ 3,7 miljard), welke een stijging van 35,9% betekent ten opzichte van hetzelfde kwartaal van het vorig verslagjaar. De binnenlandse schuld bedroeg SRD 30,8 miljard, terwijl de buitenlandse schuld uitkwam op SRD 113,0 miljard (Figuur IV.4).

De stijging van de totale schuldpositie was voornamelijk het gevolg van opnames uit buitenlandse leningen, met name van de IADB en de Caribbean Development Bank (CDB), ter

waarde van US\$ 12,6 miljoen. Wat betreft de schuldenlast, bedroeg de binnenlandse schuldenlast in het derde kwartaal ongeveer SRD 2,5 miljard (Figuur IV.5.a.). Dit bestond uit SRD 480 miljoen aan aflossingen op schatkistpapier, de Centrale Bank van Suriname, commerciële banken en aan aannemers in verband met infrastructurele projecten.

Daarnaast werd SRD 680 miljoen aan rentebetalingen verricht en werd SRD 1,4 miljard afgelost op leveranciersschulden.

Figuur IV.4: Het verloop van de Staatsschuld

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

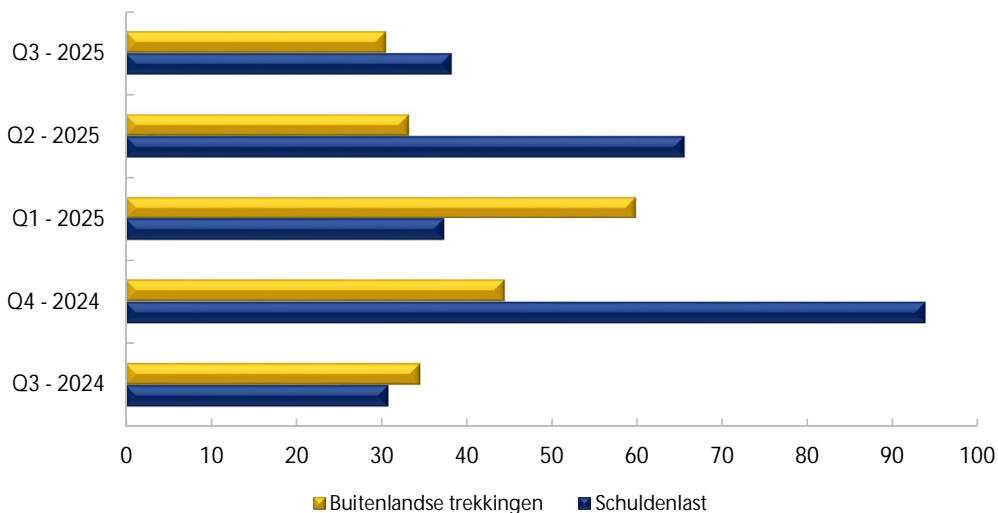
De buitenlandse schuldenlast bedroeg in dezelfde periode US\$ 38,2 miljoen (ongeveer SRD 1,4 miljard) (Figuur IV.5.b.). Hiervan bestond US\$ 9,2 miljoen uit aflossingen aan multilaterale crediteuren, terwijl de resterende US\$ 29,0 miljoen betrekking had op renteverplichtingen aan multilaterale, commerciële (waaronder de Eurobond) en bilaterale crediteuren, zoals China. Op basis van deze ontwikkeling komt de wettelijke schuldquote, berekend op basis van het bbp van 2024 volgens het ABS, neer op 98,0%. Wanneer de internationale definitie wordt toegepast, bedraagt de schuldquote 87,9%.

Het vierde kwartaal van 2025 zal worden gekenmerkt door institutionele aanpassingen en actieve herfinancieringsinitiatieven van de

staatsschuld. De doorvoering van wijzigingen van de Wet op de Staatsschuld beoogt tijdelijke wettelijke ruimte te creëren om de huidige schuldpositie effectief te kunnen beheren, terwijl het kader voor middellange- en langetermijnschuldhoudbaarheid formeel in stand blijft.

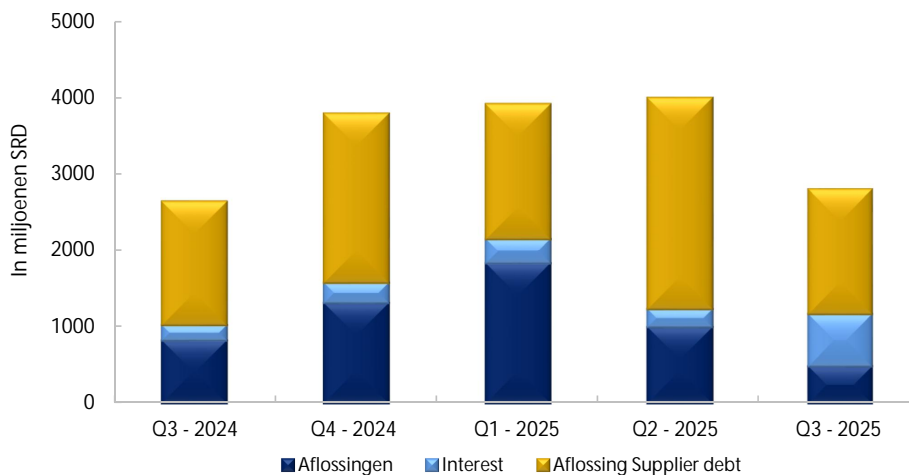
Parallel daaraan zal de overheid haar herintrede op de internationale kapitaalmarkt benutten om de buitenlandse schuld te rationaliseren, met name door (gedeeltelijke) aflossing van de 7,95% Eurobond 2033 via herfinanciering. Deze ontwikkelingen duiden op een verschuiving naar meer gestructureerd en marktgericht schuldbeheer binnen bestaande macro-economische randvoorwaarden.

Figuur IV.5a Binnenlandse Schuldenlast
(in miljoenen US-dollar)

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Figuur IV.5b Buitenlandse Trekkingen en Schuldenlast
(in miljoenen US-dollar)

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

5

De ontwikkeling van de Externe Sector

V.1 Algemeen

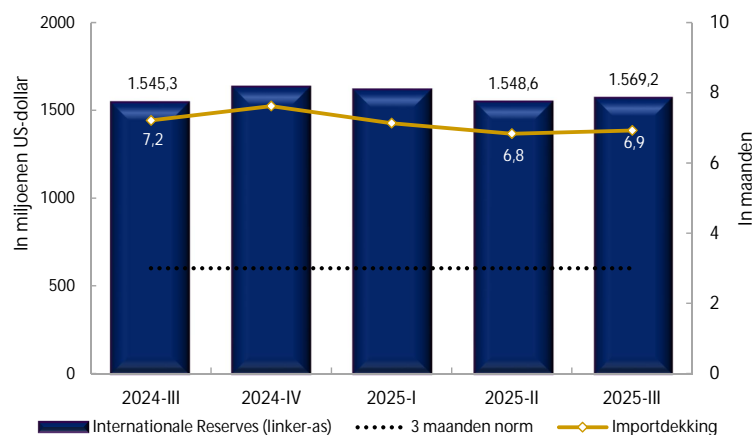
De ontwikkeling van de externe sector in het derde kwartaal van 2025 kenmerkte zich door een geringe stijging van de bruto internationale reserves (IR). Echter, vanwege hogere importen verslechterde de importdekking ten opzichte van het vorige jaar. De geringe stijging van de IR was primair het gevolg van afgenomen mijnbouwinkomsten en minder trekkingen van leningen bij het IMF en andere internationale financiële instellingen. Ten opzichte van het vorige kwartaal verbeterden de IR en de importdekking. Voorts sloeg het overschot op de lopende rekening om in een tekort, voornamelijk doordat de import van goederen toenam. Daarnaast nam het tekort op de primaire inkomensrekening toe als gevolg van winstovermaking van multinationals. Op de financiële rekening werd ook een omslag genoteerd: het overschot sloeg om in een tekort. Dit werd grotendeels veroorzaakt door de toegenomen buitenlandse vorderingen van de grote mijnbouwbedrijven, terwijl hun buitenlandse verplichtingen juist afnamen. De markante ontwikkelingen in de betalingsbalans zijn verder uiteengezet in de volgende paragrafen.

V.2 Internationale Reserves

De IR stegen minder sterk ten opzichte van het derde kwartaal van 2024 en wel met 1,3% oftewel US\$ 20,7 miljoen tot US\$ 1.569,2 miljoen (zie Figuur V.1). Deze relatief beperkte stijging hing vooral samen met de sterke toename van de goudprijs. Daardoor werden de mijnbouwinkomsten, samen met de renteontvangsten en de trekkingen van leningen door de overheid, vrijwel volledig aangewend voor betalingen van de Bank en de overheid, schuldaflossingen en valuta-interventies. Ondanks de lichte toename van de IR verslechterden zowel de importdekking als de gecorrigeerde importdekking, die daalden naar respectievelijk 6,9 en 9,2 maanden. Dit weerspiegelt de sterke groei van de goederenimport in de verslagperiode.

Het derde kwartaal van 2025 zal een verdere afname van de IR ten opzichte van het tweede kwartaal van 2025 laten zien. De daling zal het gevolg zijn van de schuldbetalingen en overige betalingen van de overheid en de Bank.

Figuur V.1 Internationale reserves en importdekking september 2024 – september 2025

Bron: Centrale Bank van Suriname.

V.3 Betalingsbalans

Het saldo op de lopende rekening sloeg om van een surplus van US\$ 24,6 miljoen in het derde kwartaal van 2024 naar een tekort van US\$ 78,8 miljoen in dezelfde periode van 2025, een verslechtering van US\$ 103,5 miljoen. (Tabel V.1). Deze verslechtering was toe te schrijven aan voornamelijk de saldi op de goederen- en de primaire inkomensrekening (Tabel V.1 | Figuur V.2).

De goederenrekening noteerde een overschot van US\$ 188,5 miljoen (Figuur V.2). Dit betekende een afname van US\$ 28,8 miljoen ofwel 13,3%, voornamelijk als gevolg van hogere goederenimporten. De importen stegen namelijk met US\$ 56,2 miljoen oftewel 12,9%. Hierbij liepen importen voor de niet-mijnbouwsector op met 22,1%, terwijl de importen voor de mijnbouwsector met 22,9% afnamen. Onder de geïmporteerde producten namen minerale producten, voedingswaren en overige producten toe met respectievelijk 12,4%, 25,2%, en 42,1%. De verhoogde import onder minerale producten kwam voornamelijk door de stijging van propaan gas en brandstof. De toename van overige importen werd voornamelijk gedreven door hogere invoer van apparatuur en technische instrumenten.

In het derde kwartaal van 2025 namen de totale goederenexporten toe met US\$ 27,4 miljoen (4,2%) tot US\$ 679,9 miljoen, voornamelijk gedreven door hogere goudexporten. De export van mijnbouwproducten steeg met US\$ 34,7 miljoen (5,9%), volledig gedragen door de ontwikkeling in de goudsector.

De exportwaarde van goud nam toe met US\$ 40,5 miljoen (7,7%). Deze stijging werd veroorzaakt door een forse toename van de gemiddelde exportprijs met 42,1%, die de daling van het exportvolume met 23,2% ruim compenseerde. De hogere goudexportwaarde was vooral toe te schrijven aan Zijin Rosebel Gold Mines (ZRGM), terwijl de exporten van lokale goudexporteurs juist afnamen.

Daarentegen daalde de exportwaarde van ruwe olie met US\$ 5,8 miljoen (9,1%) door zowel een afname van het exportvolume (5,8%) als van de gemiddelde prijs (4,1%). Ook de export van overige, niettraditionele mijnbouwproducten nam af, met name door een daling in de uitvoer van steenslag (basecourse/crushed stones) naar Guyana.

De niet-mijnbouwexporten daalden met 11,2% tot US\$ 57,9 miljoen. Hierbij nam de exportwaarde van groenten en fruit en overige producten af met respectievelijk US\$ 2,8 miljoen (23,6%) en US\$ 8,1 miljoen (34,2%). Echter werd deze afname deels gecompenseerd door de stijging van de exportwaarde van (weder)export van machinerieën en elektrische producten met US\$ 2,4 miljoen (62,3%).

Het tekort op de dienstenrekening verslechterde met US\$ 11,5 miljoen (6,8%) ten opzichte van dezelfde periode in 2024. Deze verslechtering werd voornamelijk veroorzaakt door een toename van de aangetrokken diensten met 5,6%. Deze toename kwam voornamelijk door de toegenomen import van transport, telecommunicatie en computer- en informatiediensten die de afgenomen uitgaven voor reisverkeer ruimschoots overtroffen. De ontvangsten stegen in transport en overige handelsdiensten.

Op de primaire inkomensrekening steeg het tekort met 97,5% tot US\$ 125,3 miljoen als gevolg van toegenomen uitstroom met US\$ 60,6 miljoen (72,7%). De stijging van de uitstromen had betrekking op toegenomen operationele winsten van ZRGM en NS die profiteerden van de hoge goudprijzen. De instromen daalden met US\$ 1,3 miljoen tot US\$ 18,5 miljoen als gevolg van lagere renteontvangsten van de Bank en de algemene banken.

Het overschot op de secundaire inkomensrekening daalde met US\$ 1,3 miljoen tot US\$ 39,1 miljoen door een sterkere stijging van de uitstromen. De uitstromen stegen met US\$ 3,3 miljoen (19,4%) tot US\$ 20,6 miljoen door vooral toegenomen remittances-stromen naar met name Nederland, China en de Dominicaanse Republiek. De instromen stegen met US\$ 2,1 miljoen (3,6%) tot US\$ 59,6 miljoen door met name toegenomen remittances vanuit Nederland.

De vooruitzichten voor het vierde kwartaal van 2025 wijzen op een stijging van het tekort op de lopende rekening ten opzichte van het derde kwartaal. Deze verslechtering is toe te schrijven aan voornamelijk de ontwikkelingen op de goederenrekening en de primaire inkomensrekening, die verder onder druk blijven staan.

Tabel V.1
Betalingsbalans
(in miljoenen US\$)

	2024			2025	
	III	IV	I	II	III
A. Lopende rekening	24,6	-10,8	-69,6	-146,9	-78,8
1. Saldo goederenrekening	217,3	284,6	141,3	101,5	188,5
Exporten	652,5	671,8	571,1	589,2	679,9
Importen	435,1	387,2	429,8	487,7	491,3
2. Saldo dienstenrekening	-169,6	-187,8	-148,6	-152,2	-181,2
Diensten: credit	55,5	59,8	45,4	47,2	56,5
Transport	10,6	10,1	9,3	9,7	13,1
Overige	44,9	49,7	36,1	37,5	43,5
Diensten: debet	225,1	247,6	194,0	199,4	237,7
Transport	44,8	44,5	43,1	43,8	50,5
Overige	180,3	203,1	150,9	155,6	187,2
3. Saldo primaire inkomens	-63,4	-143,2	-101,6	-137,6	-125,3
Credit	19,8	17,4	14,8	18,4	18,5
Debet	83,2	160,7	116,4	156,0	143,8
4. Saldo secundaire inkomens	40,3	35,7	39,3	41,4	39,1
Credit	57,5	56,0	55,2	62,1	59,6
Debet	17,2	20,4	15,9	20,7	20,6
B. Kapitaalrekening	0,0	0,0	5,2	-8,0	3,9
Credit	0,0	0,0	5,2	0,0	4,2
Debet	0,0	0,0	0,0	8,0	0,4
Totaal, Groep A plus Groep B	24,7	-10,8	-64,4	-154,9	-75,0
C. Financiële rekening, exclusief Groep	-30,9	-94,7	-65,4	-15,3	92,9
1. Directe investeringen	17,6	38,9	-50,1	77,7	12,8
Activa	-0,1	-4,4	-7,9	7,8	-4,2
Passiva	-17,7	-43,3	42,2	-69,9	-16,9
2. Beleggingen	84,4	-14,0	-69,2	37,8	-12,8
Activa	88,4	5,8	-65,4	57,8	-9,5
Aandelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Effecten	88,4	5,8	-65,4	57,8	-9,5
Passiva	3,9	19,8	3,9	20,0	3,3
Aandelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Effecten	3,9	19,8	3,9	20,0	3,3
3. Overig financieel verkeer	-132,9	-119,6	54,0	-130,8	92,9
Activa	-66,9	56,0	99,0	-150,0	60,0
Centrale bank	0,5	-0,1	0,6	0,4	0,8
Centrale overheid	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige sectoren	7,1	25,3	78,6	-82,3	61,8
Passiva	66,0	175,6	45,0	-19,2	-32,8
Centrale bank	37,3	17,3	17,5	0,0	0,0
Depositonemende instelling	6,7	-2,9	2,1	25,3	-5,6
Centrale overheid ⁽¹⁾	37,6	166,3	63,8	-30,0	3,3
Overige sectoren	-15,5	-5,2	-38,5	-14,5	-30,6
D. Statistische verschillen	55,8	23,2	-45,3	42,9	168,4
E. Financieringsitems	111,4	107,0	-44,4	-96,7	0,6
Internationale reserves ⁽²⁾	111,4	107,0	-44,4	-96,7	0,6
Memorandum item					
Herwaarderingsverschillen ⁽³⁾	23,8	-19,9	29,0	28,2	20,1

Bron: Centrale Bank van Suriname.

1 Data van SDMO

2 Exclusief Herwaarderingsverschillen.

3 Inclusief overige veranderingen en (de)monetisering van monetair goud.

* Herziene cijfers.

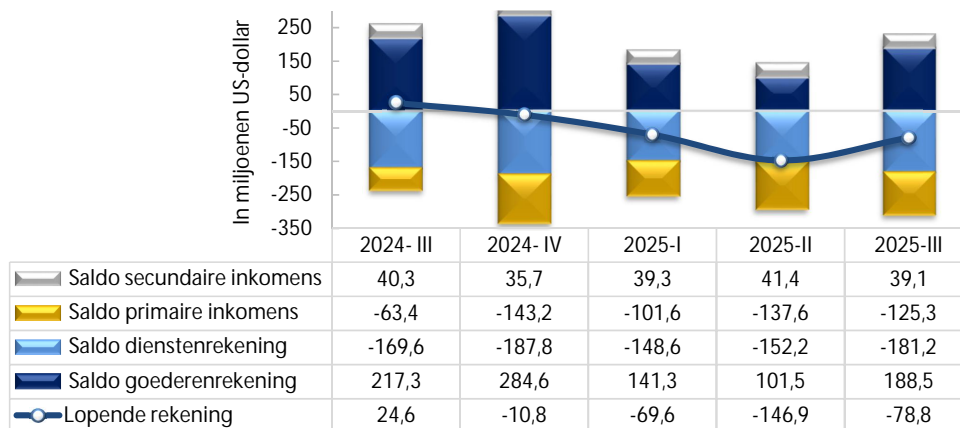
Het tekort op de financiële rekening van US\$ 30,9 miljoen sloeg om naar een overschot van US\$ 92,9 miljoen (Figuur V.3). Deze omslag werd voornamelijk veroorzaakt door een toename van de buitenlandse vorderingen van de grote mijnbouwbedrijven, terwijl hun buitenlandse verplichtingen juist afnamen.

Het overige financiële verkeer sloeg om van een tekort in 2024 (US\$132,9 miljoen) naar een overschot van US\$ 92,9 miljoen in het derde kwartaal van 2025. Deze verbetering werd vooral gedreven door een sterke toename van de vorderingen met US\$ 126,9 miljoen, voornamelijk afkomstig van het overige publiek en het bankwezen. De mijnbouwsector verhoogde haar tegoeden in het buitenland, kennelijk als gevolg van hogere

omzetopbrengsten. Binnen het bankwezen namen de trekkingen in het buitenland af tot US\$ 2,5 miljoen, nadat in de voorgaande periode de tweede tranche voor beleggingen in Staatsolieobligaties was overgemaakt.

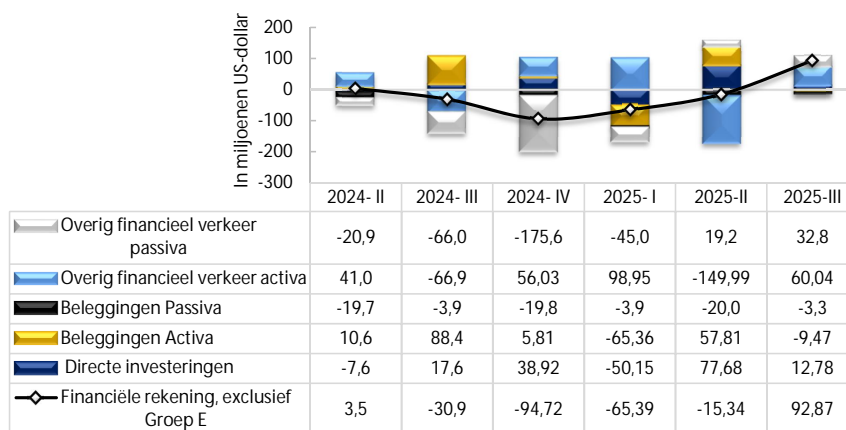
Aan de verplichtingzijde losten het overige publiek en het bankwezen een deel van hun buitenlandse verplichtingen af. Deze aflossingen hadden vooral betrekking op leningen en handelskredieten die samenhangen met activiteiten in de aardoliesector. Bij banken vloeiden bovendien tegoeden van nietingezetenen af. Alleen de overheid kende per saldo een positieve instroom: zij trok US\$ 3,3 miljoen aan externe leningen, met opnames bij de IADB en aflossingen bij CDB, OFID en andere schuldeisers.

Figuur V.2
Lopende rekening
(in miljoenen US\$)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur V.3
Financiële rekening
(in miljoenen US\$)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Onder directe investeringen bedroeg het overschot US\$ 12,8 miljoen, wat US\$ 4,8 miljoen lager was dan in het tweede kwartaal. De afname werd vooral veroorzaakt door een daling van de verplichtingen, met name bij de goudmultinationals, als gevolg van dividenduitkeringen. Deze daling werd deels gecompenseerd door herinvesteringen, overige investeringen en een toename van het aandelenkapitaal bij bedrijven in de goud-en oliesector en overige sectoren. Daarnaast namen de buitenlandse tegoeden onder directe investeringen af, vooral door lagere tegoeden bij Newmont Suriname en Suralco NV.

Het tekort op de portfolioinvesteringen (US\$ 12,8 miljoen) temperde het totale overschot op de financiële rekening enigszins. De vorderingen van het bankwezen namen af door het vervallen van beleggingen, terwijl de verplichtingen van de overheid toenamen. Dit laatste was vooral toe te schrijven aan het verschil tussen geaccumuleerde en uitbetaalde rentebetalingen op de Eurobonds, inclusief de VRI.

Naar verwachting zal het overschot op de financiële rekening in het derde kwartaal van 2025 omslaan in een tekort in het vierde kwartaal. Dit tekort zal voornamelijk worden gedreven door een afname van de vorderingen van de grote mijnbouw-bedrijven.

V.4 Wisselkoers

In het derde kwartaal van 2025 deprecieerde de Surinaamse dollar verder ten opzichte van zowel de Amerikaanse dollar als de euro, vergeleken met het tweede kwartaal van 2025. De kwartaalgemiddelde US-dollarverkoopkoersen van de Bank namen toe met 1,4% tot gemiddeld SRD 38,29 voor bankpapier en met 2,2% tot gemiddeld SRD 37,97 voor girale transacties (Tabel V.2).

Ook in de eurosfeer zette de depreciatie zich voort. De kwartaalgemiddelde verkoopkoers voor bankpapier steeg met 5,3% tot SRD 43,86, terwijl de girale koers toenam met 5,0% tot gemiddeld SRD 44,73.

In vergelijking met het tweede kwartaal van 2024 was de depreciatie van de Surinaamse dollar ten opzichte van beide valuta echter aanzienlijk gematigder. In de girale US-dollarsfeer was zelfs sprake van een lichte appreciatie.

Ondanks de verhoogde vraag naar vreemde valuta op de valutamarkt, vlakke de depreciatie van de Surinaamse dollar gedurende de verslagperiode af. Ter ondersteuning van het aanbod organiseerde de Bank vier valutaveilingen voor banken en wisselkantoren. In totaal werd USD 12 miljoen en EUR 4 miljoen geveild. De volledige US-dollarhoeveelheid werd toegewezen, terwijl van het euroaanbod EUR 3,8 miljoen werd gealloceerd.

Tabel V.2
Kwartaalgemiddelde wisselkoersen

	2024		2024		2025		2025	
	II		III		II		III	
	Bankpapier	Wissels	Bankpapier	Wissels	Bankpapier	Wissels	Bankpapier	Wissels
Surinaamse dollar per US-dollar								
Centrale Bank* (verkoopkoers gemiddeld)	32,52	33,01	38,19	38,46	37,756	37,132	38,29	37,97
Parallelmarkt** (verkoopkoers gemiddeld)	32,68	33,14	38,28	38,82	37,885	37,913	38,92	39,82
Discrepanantie (%)	0,5	0,4	0,2	0,9	0,3	2,1	1,6	4,9
Surinaamse dollar per euro								
Centrale Bank (verkoopkoers gemiddeld)	34,05	35,36	40,11	41,61	41,65	42,39	43,86	44,73
Parallelmarkt (verkoopkoers gemiddeld)	34,16		40,01		41,80		44,04	
Discrepanantie (%)	0,3		-0,2		0,4		0,4	
US-dollar per euro								
Referentiekoers ECB (gemiddeld)		1,08		1,10		1,13		1,17

Bron: Centrale Bank van Suriname.

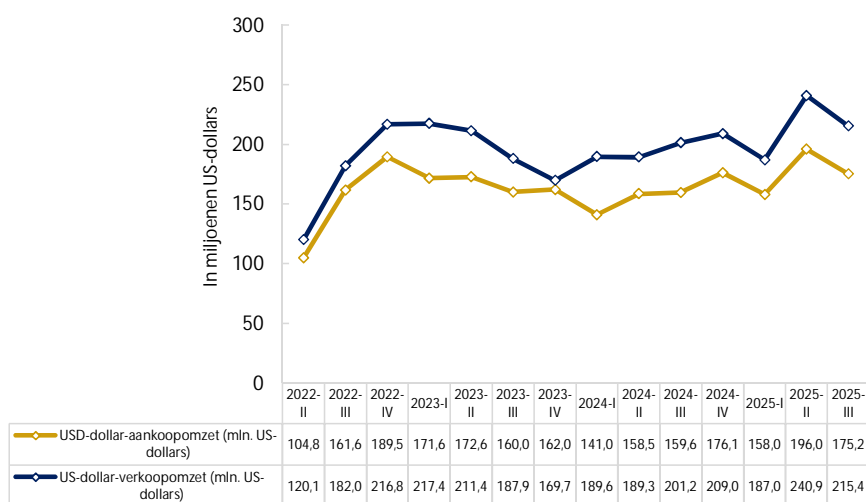
In het derde kwartaal van 2025 registreerde de valutamarkt een gemengd beeld. In de USDollarsfeer namen de omzetten af ten opzichte van het tweede kwartaal, terwijl in de eurosfeer juist hogere omzetten werden genoteerd.

In de USDollarsfeer stegen de aankoop- en verkoopomzetten met respectievelijk 10,0% tot US\$ 175,2 miljoen en 10,6% tot US\$ 215,4 miljoen (Figuur V.4). In de eurosfeer namen de

aankoopomzetten toe met 6,4% tot € 103,4 miljoen, terwijl de verkoopomzetten met 10,1% stegen tot € 91,7 miljoen (Figuur V.5).

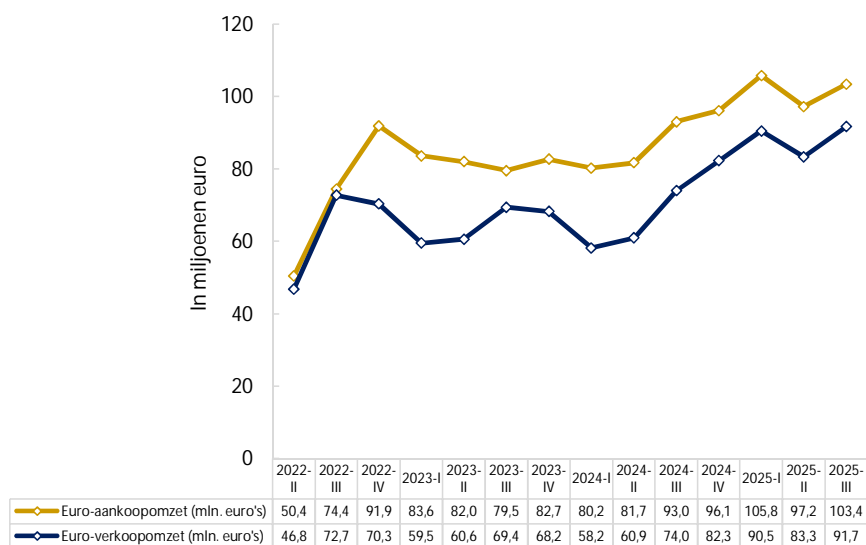
Vergeleken met het tweede kwartaal van 2024 lagen de omzetten in zowel de USDollar- als de eurosfeer ruim hoger, wat wijst op een toegenomen handelsactiviteit op de valutamarkt.

Figuur V.4
De totale US-dollaromzetten van de banken en de wisselkantoren

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur V.5
De totale euro-omzetten van de banken en de wisselkantoren

Bron: Centrale Bank van Suriname.

6

Het toezicht op Financiële Instellingen

VI.1 Banken

VI.1.1 Algemeen

De bankensector in Suriname bestaat uit negen primaire banken en twee secundaire banken. De primaire banken maken 98,8% uit van de totale activa van de bankensector. Derhalve wordt bij de financiële analyses de nadruk gelegd op de primaire banken, waarbij een onderscheid wordt gemaakt in vier systeembanken, namelijk (i) De Surinaamsche Bank NV, (ii) Hakrinbank NV, (iii) Republic Bank (Suriname) NV en (iv) Finabank NV en vijf niet-systeembanken, namelijk (v) Stichting Surinaamse Volkscredietbank incl. Landbouwbank NV; (vi) Surinaamse Postspaarbank; (vii) Surichange Bank NV; (viii) GODO Bank NV; en (ix) Trustbank Amanah NV. De secundaire banken zijn (i) Nationale Ontwikkelingsbank NV en (ii) Southern Commercial Bank NV.

Aanwijzingen

De Bank is bevoegd een kredietinstelling, die de prudentiële richtlijnen niet naleeft of waarvan de liquiditeit of de solvabiliteit te wensen overlaat, een bepaalde gedragslijn voor te schrijven om zo de nodige maatregelen te treffen. De aanwijzingen worden gemonitord op basis van voortgangsrapportages aan de Bank, alsook middels periodieke gesprekken met de directie en eventueel de raad van commissarissen van de banken. Per ultimo juni 2025 zijn de aanwijzingen bij drie banken nog van kracht.

Aanscherping van het toezichtkader

In het derde kwartaal 2025 is verder gewerkt aan de richtlijnen en de instructies voor de opzet en werking van het deposito-beschermingsfonds. Daarnaast is de Bank bezig met de ontwikkeling van een nieuwe Richtlijn gericht op het beheersen van het operationeel risico alsook het herzien van de Richtlijn "Liquiditeitsrisico".

AML/CTF toezicht

In het kader van de verdere implementatie van het risico gebaseerd AML/CTF toezicht bij banken is in het derde kwartaal van 2025 in nauwe afstemming met de afdeling Financiële Integriteit (FIT) van de Bank, zowel de AML/CTF-questionnaires als het risicomodel inhoudelijk herzien en verfijnd teneinde de kwaliteit, consistentie en bruikbaarheid van de gevraagde informatie te waarborgen. De geactualiseerde questionnaires zullen in het vierde kwartaal 2025 met de banken worden gedeeld. De resultaten van deze questionnaires zullen worden beoordeeld, waarbij onder andere op basis hiervan het risiconiveau als de kwaliteit van de risicobeheersing per instelling wordt vastgesteld. Dit zal als uitgangspunt dienen voor de bepaling van de reikwijdte, diepgang en frequentie van het toezicht, inclusief de planning en intensiteit van AML/CTF on-site inspecties.

Voorts is in het kader van de 're-rating aanvraag' bij de CFATF, informatie aangeleverd ter onderbouwing van de effectiviteit van het AML/CTF- en integriteitstoezichtstelsel.

Geschiktheids- en integriteitstoetsing

De werkzaamheden in het kader van de geschiktheids- en integriteitstoetsing zijn in het derde kwartaal van 2025 voortgezet. Verwijzend naar de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2023 (S.B. 2024 No. 4) zal de geschiktheidstoetsing ook van toepassing zijn op personen en/of functionarissen die naar het oordeel van de Bank invloed (kunnen) uitoefenen op het risicoprofiel van banken. Hier valt onder andere te denken aan functionarissen die belast zijn met de onafhankelijke controlefuncties zoals audit, risicomanagement en compliance. De Bank heeft de ontwikkeling van het toetsingsraamwerk in de derde kwartaal van 2025 voortgezet voor deze controlefuncties, waarbij

zowel de inhoudelijke criteria als de procedurele uitwerking nader worden vastgesteld. In het derde kwartaal van 2025 heeft de Bank als volgt goedkeuring verleend voor in totaal acht personen:

- toezichhoudend orgaan bij twee banken: één nieuwe benoeming en één herbenoeming;
- directie bij drie banken: één nieuwe benoeming en drie herbenoemingen; en
- externe accountants bij twee banken.

Daarnaast zijn bij twee banken intrekking-besluiten genomen, één betreffende een directielid en één betreffende een lid van het toezichhoudend orgaan.

On-site inspecties

In het derde kwartaal van 2025 is er één on-site inspectie uitgevoerd bij een bank.

Off-site monitoring

De verhoogde off-site monitoring van banken is voortgezet inzake de Liquidity Coverage Ratio (LCR), de netto open vreemdevalutapositie, de kredietclassificatie en voorzieningen en de grote posten. In het derde kwartaal van 2025 is de versoepelde inrichting van de enhanced-supervision rapportages gecontinueerd, conform de evaluatie die in het tweede kwartaal heeft plaatsgevonden. De Bank volgt de rapportageverplichtingen van de banken nauwgezet en zal nadere instructies verstrekken over welke rapportages structureel gehandhaafd blijven en welke definitief komen te vervallen.

VI.1.2 Ontwikkeling financiële gegevens

Balanstotaal

Het balanstotaal van de primaire banken (Tabel VI.1) bedroeg per september 2025 circa SRD 127,5 miljard en steeg ten opzichte van juni 2025 met circa SRD 5,9 miljard. Deze balans-toename was toe te schrijven aan een toename van de op termijn toevertrouwde middelen en korte schulden, voorts ook door een toename van de posten Bankiers in binnen- en buitenland en kredietverlening. De totale krediet-verlening vertoonde in het derde kwartaal van 2025 ten opzichte van het tweede kwartaal van 2025 een groei van circa SRD 2,3 miljard oftewel 6,3%. De stijging in de kredietverlening was merkbaar bij zowel de SRD-kredietverlening als de VV-krediet-verlening met respectievelijk SRD 1,2 miljard en SRD 1,3 miljard.

Per september 2025 was het balans-aandeel van de systeembanken in relatie tot het balanstotaal van de primaire banken 86,8%, waarvan de twee grootste tezamen 52,2% uitmaakten van het balanstotaal oftewel circa SRD 66,6 miljard. Het aandeel van de niet-systeembanken bedroeg 13,2%.

Solvabiliteit

Per september 2025 nam de Capital Adequacy Ratio (CAR) van de primaire banken toe met 0,4 pp ten opzichte van juni 2025 tot 22,7% (Tabel VI.2). Deze toename was toe te schrijven aan een sterkere toename van het toetsingsvermogen in vergelijking tot de toename van de totaal risicogewogen activa (RWA).

Tabel VI.1 Balans van primaire banken

(In duizenden SRD)	24-Jun	24-Sep	24-Dec	25-Mar	25-Jun	25-Sep						
ACTIVA												
Liquide middelen	50.653.716	54%	49.488.023	51%	57.564.209	53%	62.642.325	54%	64.255.518	53%	65.394.673	53%
Bankiers in binnen- en buitenland	9.000.992	10%	9.993.915	10%	10.712.787	10%	6.724.986	6%	6.058.696	5%	8.507.349	5%
Kredietverlening (af voorzieningen)	24.560.866	26%	26.276.869	27%	29.588.217	27%	32.233.560	28%	36.035.945	30%	38.311.087	30%
Overige activa	9.271.479	10%	10.862.463	11%	11.396.073	10%	13.725.129	12%	15.246.702	13%	15.300.348	13%
Totale activa	93.487.052	100%	96.621.269	100%	109.261.285	100%	115.326.000	100%	121.596.861	100%	127.513.458	100%
PASSIVA												
Eigenvermogen	7.778.671	8%	8.279.576	9%	9.036.142	8%	10.955.633	9%	10.951.528	9%	10.880.865	9%
Nettoresultaat	584.099	1%	844.464	1%	1.605.176	1%	742.082	1%	1.331.862	1%	1.792.202	1%
Op Termijn Toevertrouwde middelen	24.920.766	27%	25.530.418	26%	28.678.013	26%	27.757.861	24%	30.013.017	25%	32.204.968	25%
Korte schulden	49.852.291	53%	51.789.696	54%	59.134.701	54%	64.911.835	56%	65.146.916	54%	69.072.284	54%
Bankiers in binnen- en buitenland	785.762	1%	744.377	1%	904.184	1%	771.794	1%	803.298	1%	817.350	1%
Overige passiva	9.565.463	10%	9.432.738	10%	9.903.067	9%	10.186.794	9%	13.350.240	11%	12.745.790	11%
Totale passiva	93.487.053	100%	96.621.269	100%	109.261.283	100%	115.326.000	100%	121.596.861	100%	127.513.459	100%

¹⁾ Kredietverlening in vreemde valuta aan ingezetenen inbegrepen

²⁾ Op termijn toevertrouwde gelden en korte schulden in vreemde valuta inbegrepen

Liquiditeit

De liquiditeitsratio van de primaire banken bedroeg 94,7% in het derde kwartaal 2025 en vertoonde ten opzichte van het tweede kwartaal 2025 een afname van 4,0 pp. In het derde kwartaal 2025 voldeed de liquiditeitsratio eveneens niet aan de vastgestelde benchmark van 100%.

Schatkistpapier, kasreservegelden en OMO-beleggingen (bij de Bank) worden vooralsnog als 100% liquide meegenomen bij de toetsing van de liquiditeit. Van drie systeembanken lag de liquiditeitsratio per september 2025 onder de benchmark van 100%, terwijl de ratio voor alle niet-systeembanken boven voornoemde benchmark lag.

Winstgevendheid

De Return On Assets (ROA) vertoonde in september 2025 een stijging van 0,60 pp ten

opzichte van juni 2025. Het nettoresultaat bedroeg SRD 1,8 miljard, waarvan de systeembanken SRD 1,6 miljard (91,3%) uitmaken. Per september 2025 noteerden de banken, met uitzondering van één niet-systeembank, nettowinsten.

Non-performing loans

De non-performing loans (NPL)-ratio was per ultimo september 2025 ten opzichte van juni 2025 met 0,3 pp enigszins afgenomen naar 3,0% en bleef daarmee nog steeds onder de gehanteerde interne benchmark van 5%. De relatief lichte verbetering van de NPL-ratio op totaal sectorniveau wordt veroorzaakt door een sterke toename van de kredietverlening ten opzichte van de afname van het totaalbedrag aan non-performing leningen. Per september 2025 vertoont de NPL-ratio bij twee systeembanken en twee niet-systeembanken een verbetering.

Tabel VI.2 Financiële Indicatoren van banken

	2024			2025		
	Jun Totaal	Sep Totaal	Dec Totaal	Mrt Totaal	Jun Totaal	Sep Totaal
Nummer						
Banken	9	9	9	9	9	9
Solvabiliteit						
CAR	22,3	22,8	23,4	22,8	22,2	22,7
Tier-1	20,8	21,3	22	21,6	21,1	21,3
Toetsingsvermogen tov balanstotaal	8,9	9,4	9,7	10	9,9	9,9
Asset compositie						
Sectorale distributie binnen de totale kredietverlening						
Agrarische sector	2,6	2,5	2,4	2,4	2,3	1,8
Industrie	13,5	12,6	12,8	13,3	12,8	13,7
Handel	16,5	15,5	16,1	16,1	17,0	19,0
Woningbouw	7,5	7,5	7,4	7,2	6,9	8,6
Overige	59,8	61,9	61,3	61,0	61	56,8
Asset quality						
Kredietverlening in VV t.o.v. totale kredietverlening	55,2	55,3	57,1	59,9	60,9	60,3
Bruto NPL's (*)	7,1	7,2	5,3	2,8	3,3	3,0
NPL's net t.o.v. toetsingsvermogen	13,1	13,6	10,6	5,0	6,7	6,5
Grote posten (*)	50,8	45,6	41,5	37,3	57,9	63,5
Winstgevendheid						
ROA (*)	1,1	1,5	2,7	1	1,7	2,3
ROE (*)	13,3	17,9	30,8	10,4	17,6	23,5
Rentemarge t.o.v. totale baten (*)	81,4	75,6	71,9	64,9	61,1	61,1
Overige lasten t.o.v. totale baten (*)	66,9	67,5	58,8	48,3	52,3	52,6
Personeelskosten t.o.v. overige lasten	51,3	52,0	53,2	57,1	56,9	55,1
Trading and fee baten t.o.v. totale baten	17,7	23,8	27,7	34,6	39,3	40,3
Spreiding tussen leningen en deposito rentes	8,9	9,2	9,3	9,3	9,4	9,1
Liquiditeit						
Liquide middelen t.o.v. totale activa (*)	54,2	51,2	52,7	54,3	52,8	51,3
Liquide middelen t.o.v. totale kortlopende schulden (*)	101,6	95,6	97,3	96,5	98,6	94,7
Vreemde valuta posities						
Vreemdevalutaverplichtingen t.o.v. totale verplichtingen	68,4	68,9	70,7	70,6	68,9	68,7
Nettopositie in vreemde valuta t.o.v. kapitaal	18,3	12,3	12,7	15,9	15,3	10,3

Bron: Centrale Bank van Suriname

(*) Opgenomen in de "kernset" van indicatoren voor financiële soliditeit, zoals vastgesteld door het IMF.

Netto open vreemdevalutapositie

De totale netto open vreemdevalutapositie (NOP) is in september 2025 ten opzichte van juni 2025 met 4,9 pp gedaald naar 10,3% en voldoet aan de norm van 20%, zoals vereist in de Richtlijn Open VreemdeValutapositie. De NOP in de US-dollarsfeer bedroeg 4,4% en in de eurosfeer 5,8%, waarmee beide onder het maximum van 10% bleven. Per ultimo september 2025 voldeden alle banken aan de norm van de totale NOP van 20%. In de eurosfeer voldeed één bank niet aan de 10%-norm, terwijl de overige banken wel voldeden in zowel de US-dollarsfeer als in de eurosfeer aan de 10%-norm.

VI.2 Geldtransactiekantoren

VI.2.1 Algemeen

Conform artikel 1, onder b, van de Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012 (S.B. 2012 no. 170, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2021 no. 53) wordt onder een geldtransactiekantoor verstaan: een wisselkantoor of een geldovermakingskantoor.

Geldtransactiekantoren verrichten activiteiten die onder meer bestaan uit het wisselen van valuta en het overmaken van gelden. Gelet op de aard van deze activiteiten zijn geldtransactiekantoren blootgesteld aan verhoogde risico's op het gebied van witwassen en de financiering van terrorisme. Derhalve staan deze instellingen onder toezicht van de Centrale Bank van Suriname, waarbij naleving van de relevante wet- en regelgeving centraal staat.

VI.2.2 Wisselkantoren

VI.2.2.1 Algemeen

In het 3e kwartaal van 2025 heeft de Bank haar toezichtstaken voortgezet. Het toezicht is uitgevoerd op diverse aspecten bij de zeventien (17) onder toezicht staande wisselkantoren. In dit verslag wordt een overzicht gegeven van het verloop van het 3e kwartaal van 2025.

Wet- en regelgeving

Er is momenteel een ontwerpwet Toezicht Geldtransactiekantoren 2024 bij De Nationale Assemblée (DNA) die nog behandeld moet worden.

Richtlijn betreffende maximaal toegestane vreemdevalutavoorraden

De Richtlijn voor de aanvraag van een Geldtransactiekantoren-vergunning (GTK-vergunning) is herzien en draagt thans de titel: "Herziene Richtlijn voor de aanvraag van een vergunning om het bedrijf van geldtransactiekantoren uit te oefenen ingevolge artikel 4 van de Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012 (SB. 2012 no. 170, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2021 no. 53)". Deze herziene richtlijn is inmiddels verzonden naar de Associatie van Valutakantoren en de niet-leden en is tevens gepubliceerd op de website van de Bank.

On-site inspecties

In het 3e kwartaal van 2025 heeft de Bank twee (2) full-scope AML/CTF on-site inspecties en twee (2) cambiochecks bij zes (6) instellingen uitgevoerd. De full-scope AML/CTF inspecties zijn gericht op de bedrijfsvoering, governance, compliance en transactiemonitoring, rapportage en klantdossier, risicoprofiel, AML/CTF- raamwerk, AO/IC beleid en procedures en de naleving van de wetten en richtlijnen van de Bank.

De eerste ronde van cambiochecks werd uitgevoerd bij drie (3) instellingen, waarvan er bij twee (2) wisselkantoren is vastgesteld dat zij ondanks een rechterlijk vonnis nog operationeel waren. Bij de derde instelling was het doel vast te stellen of deze nog actief was zonder een geldige vergunning. De tweede ronde van cambiochecks richtte zich eveneens op drie (3) instellingen, om na te gaan of deze wisselkantoren operationeel waren zonder geldige vergunning. Dergelijke handelingen worden beschouwd als illegale activiteiten op de financiële markt.

AML/CTF-questionnaires

De voorbereidingen ten behoeve van de AML/CTF-questionnaires hebben in het derde kwartaal plaatsgevonden. De AML/CTF-questionnaires worden in oktober 2025 aan de instellingen toegezonden. Op basis van de ingevulde questionnaires zal de Bank de resultaten beoordelen, teneinde de on-site inspecties voor het daaropvolgende jaar vast te stellen.

Vergunningen

De vergunningen aan wisselkantoren worden driejaarlijks verlengd na een positieve beoordeling. Een aanvraag voor verlenging van de vergunning is pas volledig wanneer alle vereiste informatie en documenten zijn ingediend. De geschiktheids- en integriteits-toetsingen, waarbij de directie en leden van de Raad van Commissarissen van een instelling worden getoetst door de Bank, vormen onderdeel van de aanvraag voor verlenging van de vergunning. Na het toetsen van de functionarissen wordt bij een positieve beoordeling, een beschikking verstrekt voor een bepaalde periode.

In het 3e kwartaal van 2025 hebben twee (2) wisselkantoren een aanvraag ingediend voor verlenging van hun vergunning. Eén aanvraag is nog in behandeling, terwijl voor de andere aanvraag reeds de beschikking tot verlenging van de vergunning is verstrekt.

Daarnaast zijn er aanvragen ingediend voor de benoeming van zes (6) nieuwe leden van de Raad van Commissarissen en voor tien (10) herbenoemingen. Voorts heeft de Bank drie (3) beschikkingen afgegeven naar aanleiding van nieuwe benoemingsaanvragen voor de Raad van Commissarissen en drie (3) beschikkingen naar aanleiding van de herbenoemingsaanvragen. De overige aanvragen worden momenteel door de Bank beoordeeld.

Verder heeft de Bank een nieuwe aanvraag behandeld met betrekking tot een natuurlijke persoon als gekwalificeerde deelnemer, waarna een beschikking is verstrekt.

VI.3 Geldovermakingskantoren

VI.3.1 Algemeen

Het aantal geldovermakingskantoren onder toezicht van de Bank bleef per eind september 2025 ongewijzigd op zes kantoren.

Vergunning

Conform artikel 4, lid 9, van de Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012 (S.B. 2012 no. 170, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2021 no. 53) verleent de Bank een vergunning voor een periode van drie jaar. Geldovermakingskantoren dienen driejaarlijks verlenging van hun vergunning bij de Bank aan te vragen. In het derde kwartaal van 2025 is de aanvraag tot verlenging van de vergunning van één

geldovermakingskantoor nog in behandeling, evenals de aanvraag voor de vestiging van nieuwe filialen van een ander geldovermakingskantoor.

Het geldovermakingskantoor dat sinds het derde kwartaal van 2023 onder verhoogd toezicht van de Bank staat, valt per eind september 2025 nog steeds onder dit toezichtregime.

Geschiktheids- en integriteitstoetsing

Als onderdeel van de aanvraag voor verlenging van de vergunning worden thans ook geschiktheids- en integriteitstoetsingen van bestuursleden en leden van de raad van commissarissen bij geldovermakingskantoren uitgevoerd. In het derde kwartaal van 2025 heeft de Bank geen beschikkingen afgegeven.

Transactiemonitoring

Volgens artikel 22, lid 1, van de Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012 (S.B. 2012 no. 170, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2021 no. 53) is ieder geldovermakingskantoor verplicht alle geldovermakingstransacties aan de Bank te rapporteren. In het kader van haar integriteitstoezichthoudende taak is de Bank in het derde kwartaal van 2025 voortgegaan met de controle van deze wekelijks gerapporteerde transacties door middel van transactiemonitoring. Deze monitoring was gericht op het identificeren van ongebruikelijke transacties, transacties vanuit of naar landen die op basis van internationale standaarden (FATF-richtlijnen) als hoogrisicolanden op het gebied van witwassen en financiering van terrorisme zijn aangemerkt, alsmede op de naleving van de meldingsplicht en het signaleren van mogelijke risico's met betrekking tot witwassen of financiering van terrorisme. De bevindingen van deze monitoring worden per instelling vastgelegd in verslagen c.q. rapportages. In het kader van de off-site monitoring worden instellingen aangeschreven indien tekortkomingen in de (financiële) rapportages worden geconstateerd.

On-site inspecties

In het derde kwartaal van 2025 is er één on-site inspectie uitgevoerd bij een geldovermakingskantoor. Voor het resterende deel van 2025 staat nog één inspectie gepland.

Aanscherping van het toezichtkader

Na de in het eerste kwartaal van 2025 ontvangen technische assistentie van de Wereldbank, bestaande uit concrete aanbevelingen met betrekking tot het toezicht op betaaldienstverleners, heeft de Bank in het derde kwartaal de betreffende wetgeving opnieuw beoordeeld. Deze herbeoordeling vindt plaats aan de hand van de doorgevoerde wijzigingen in FATF-Aanbeveling 16, alvorens het wetsvoorstel ter behandeling aan De Nationale Assemblée wordt aangeboden.

De Bank gaat in het vierde kwartaal van 2025 verder werken aan de instructies voor verlenging van de vergunningen en richtlijnen

VI.4 Verzekeringsmaatschappijen

VI.4.1 Algemeen

In het derde kwartaal van 2025 zijn er geen wijzigingen opgetreden in het aantal verzekeringsmaatschappijen dat onder toezicht staat. Het betreft nog steeds zes schade-, vier levens- en twee uitvaartverzekeringsmaatschappijen. Daarnaast staat er ook een houdstermaatschappij onder toezicht van de Bank.

Van het totaal aantal ingediende aanvragen voor (her)benoemingen van commissarissen en bestuurders, conform de Richtlijn "Geschiktheid van Bestuurders, Commissarissen en Gekwalificeerde Deelnemers bij verzekeraars", zijn in het derde kwartaal 2025 twaalf (12) in behandeling. Er zijn geen beschikkingen uit hoofde van deze Richtlijn verstrekt.

De Bank heeft de huidige kwartaalrapportagestaten aangepast aan de vereisten van de International Financial Reporting Standards (IFRS) en de bijbehorende in concept handleiding opgesteld. Hierbij zijn de IFRS-rapportagestaten, opgesteld door de werkgroep van de Caribbean Association of Insurance Regulators/Caribbean Regional Technical Assistance Centre, waarvan de Bank deel

uitmaakt, als leidraad gebruikt. De kwartaalrapportagestaten en de bijbehorende handleiding zijn in het derde kwartaal 2025 naar de verzekeringssector gestuurd ter becommentariëring.

VI.4.2 Ontwikkeling financiële gegevens

De financiële cijfers van de twee uitvaartmaatschappijen, een schade- en een levensverzekeringsmaatschappij zijn in de volgende analyse buiten beschouwing gelaten, omdat hun data niet beschikbaar zijn.

In het derde kwartaal 2025 bedraagt het balanstotaal van de drie levensverzekeringsmaatschappijen SRD 12,0 miljard en het nettoresultaat SRD 246,5 miljoen (Tabel VI.3). Het balanstotaal is met SRD 95,4 miljoen oftewel 6,5% gestegen in vergelijking met het tweede kwartaal 2025. Het nettoresultaat is met 2,1% gestegen ten opzichte van het derde kwartaal 2024, hetgeen onder andere te danken is aan de toename van het premie-inkomen en de beleggingsinkomsten.

De vijf schadeverzekeringsmaatschappijen hebben in het derde kwartaal 2025 een balanstotaal van SRD 11,3 miljard en een nettoresultaat van SRD 749,5 miljoen (Tabel VI.4). Het balanstotaal van de schadeverzekeringssector vertoont in het derde kwartaal 2025 ten opzichte van het tweede kwartaal 2025 een toename van 10,0%, terwijl het nettoresultaat ten opzichte van het derde kwartaal 2024 met 11,7% is gedaald. De daling van het nettoresultaat is te wijten aan de stijging van de verzekeringstechnische kosten, die zijn toegenomen van SRD 1,4 miljard in het derde kwartaal 2024 tot SRD 2,5 miljard in het derde kwartaal 2025, een stijging van 83,1%.

De financiële soliditeitsindicatoren (FSI's) (Tabellen VI.5 en VI.6) zijn verdeeld op basis van vijf componenten: kapitaal, kwaliteit van de activa, herverzekeringen, opbrengsten en inkomsten, en liquiditeit.

Tabel VI.3 Balans en winst- en verliesrekening van de levensverzekeringsmaatschappijen
(in duizenden SRD)

Balans	3e kw 2024	4e kw 2024	1e kw 2025	2e kw 2025	3e kw 2025	Winst- en verliesrekening	3e kw 2024	4e kw 2024	1e kw 2025	2e kw 2025	23 kw 2025
ACTIVA											
Kas en Bank (liquide middelen)	341.804	389.045	389.984	417.811	272.372	Netto Premie-Inkomen	575.297	581.784	559.938	572.299	650.087
Beleggingen:	9.991.482	10.154.119	10.149.994	10.231.034	10.351.186	Mutatie Premiereserve	419.752	429.655	410.274	430.940	318.887
a) Overheid*						Netto Verdiende Premies	155.545	152.129	149.664	141.359	331.200
- Effecten	552.614	554.706	555.526	603.616	2.055.071	Verzekeringstechnische kosten**	418.382	420.401	414.378	415.800	526.561
b) Particulieren						Overige kosten	101.372	107.655	94.729	98.054	437.270
- Hypotheken	275.252	331.925	329.940	335.682	457.750	Verzekeringstechnisch Resultaat	-364.209	-375.927	-359.443	-372.495	-632.631
- Termijndeposito's	753.098	754.399	764.099	771.897	635.445	Beleggingsinkomsten	446.008	544.986	427.989	431.004	961.564
- Effecten	5.360.483	5.372.701	5.386.697	5.373.202	4.146.914	Overige inkomsten	167.676	202.900	176.638	179.386	10.610
- Overige beleggingen	3.050.035	3.140.388	3.113.732	3.146.636	3.056.006	Resultaat vóór Belasting	249.475	371.959	245.184	237.895	339.543
Overige activa	620.406	700.773	665.743	652.266	1.410.679	Belasting	7.982	12.297	7.279	4.948	93.068
Totaal	10.953.692	11.243.937	11.206.721	11.301.111	12.034.237	Nettoresultaat	241.493	359.662	237.905	232.947	246.475
PASSIVA											
Eigen Vermogen	1.108.719	1.284.403	1.265.671	1.235.288	1.044.825						
Technische voorziening	9.366.012	9.413.307	9.394.088	9.414.603	9.019.099						
Overige verplichtingen	478.961	546.227	545.962	651.220	1.970.313						
Totaal	10.953.692	11.243.937	11.206.721	11.301.111	12.034.237						

Bron: Centrale Bank van Suriname.

*Hieronder vallen de obligaties van Staatsolie Maatschappij Suriname NV, die voorheen waren opgenomen onder de post "Particuliere Effecten".

**Hieronder vallen o.a. de (annuïteiten)uitkeringen en afkopen.

Tabel VI.4 Balans en winst- en verliesrekening van de schadeverzekeringsmaatschappijen
(in duizenden SRD)

Balans	3e kw 2024	4e kw 2024	1e kw 2025	2e kw 2025	3e kw 2025	Winst- en verliesrekening	3e kw 2024	4e kw 2024	1e kw 2025	2e kw 2025	3e kw 2025
ACTIVA											
Kas en Bank (liquide middelen)	565.254	778.207	855.028	988.721	867.153	Netto Premie-Inkomen	2.326.423	2.671.895	1.633.632	1.915.620	3.454.941
Beleggingen:	4.632.353	6.116.912	6.031.224	6.322.779	6.673.147	Mutatie Niet-verdiende premies en lopende risico's	309.827	272.917	228.180	333.467	397.663
a) Overheid*						Netto Verdiende Premies	2.016.596	2.398.978	1.405.452	1.582.153	3.057.278
- Effecten	138.204	142.951	155.516	146.989	180.204	Verzekeringstechnische kosten**	1.358.244	1.507.748	914.703	1.157.836	2.486.636
b) Particulieren						Overige Kosten	629.851	878.938	381.624	513.599	658.179
- Hypotheken	255.288	161.376	240.510	214.545	261.375	Verzekeringstechnisch Resultaat	28.501	12.292	108.125	-89.282	-87.537
- Termijndeposito's	1.183.588	986.216	609.095	794.510	878.354	Beleggingsinkomsten	189.006	1.752.853	194.201	200.576	287.418
- Effecten	321.968	280.893	280.839	277.732	247.420	Overige inkomsten	1.059.902	1.412.987	1.388.541	396.017	639.372
- Overige beleggingen	2.733.305	4.545.476	4.745.264	4.889.003	5.107.785	Resultaat vóór Belasting	1.277.409	3.178.132	1.891.867	507.311	839.283
Overige activa	2.399.282	2.455.405	3.050.127	2.955.925	3.764.323	Belasting	428.336	514.980	547.776	11.779	89.741
Totaal	7.586.889	9.350.524	9.936.379	10.277.425	11.304.820	Nettoresultaat	849.073	2.863.152	1.144.091	496.532	749.512
PASSIVA											
Eigen Vermogen	3.003.956	4.630.645	5.179.488	5.532.472	5.810.946						
Technische voorziening	1.852.591	1.845.939	2.023.460	2.159.891	3.064.600						
Overige verplichtingen	2.730.342	2.873.940	2.733.431	2.585.052	2.429.274						
Totaal	7.586.889	9.350.524	9.936.379	10.277.425	11.304.820						

Bron: Centrale Bank van Suriname.

*Hieronder vallen o.a. de obligaties van Staatsolie Maatschappij Suriname NV, die voorheen waren opgenomen onder de post "Particuliere Effecten".

**Hieronder vallen de schade-uitkeringen.

V1.4.3 Ontwikkeling financiële gegevens Levensverzekeringsmaatschappijen

Kapitaal

Zoals in de tabel (Tabel VI.5) is aangegeven is de norm voor de FSI 'het aanwezig eigen vermogen t.o.v. het vereist eigen vermogen' $\geq 100\%$ en voldoet de levensverzekeringsector aan deze norm. De overige FSI's waarmee het kapitaal wordt geëvalueerd hebben geen normen, maar geven geen indicatie tot bezorgdheid ten aanzien van het kapitaalrisico, aangezien ze niet significant verschillen van de voorgaande kwartalen.

Kwaliteit van de activa

De kwaliteit van de activa wordt in dit rapport geëvalueerd op basis van de FSI's 'vorderingen t.o.v. het aanwezig eigen vermogen' en 'de beleggingen t.o.v. de totale activa'. Indien de vorderingen hoog zijn en niet geïnd kunnen worden, kunnen deze een enorme druk leggen op het eigen vermogen. Internationaal wordt een FSI boven 40% als risicovol beschouwd. In het derde kwartaal 2025 bedraagt betreffende FSI 70.0%. Het eigen vermogen zal onder enorme druk komen te staan indien de vorderingen niet geïnd kunnen worden.

Wanneer liquide middelen en beleggingen samen minder dan 60,0% van de totale activa bedragen, wijst dit op een overmaat aan niet-

productieve activa, zoals vorderingen die geen beleggingsopbrengsten opleveren. In het tweede kwartaal 2025 bedraagt de FSI 'beleggingen t.o.v. de totale activa' 88,3%, hetgeen als adequaat wordt beschouwd.

Herverzekeringen

De Bank heeft geen norm voorgeschreven voor de FSI 'de nettopremie t.o.v. brutopremie'. Deze FSI geeft hoofdzakelijk aan hoeveel risico's de maatschappijen voor eigen rekening nemen. Tijdens on-site inspecties wordt het herverzekeringsbeleid van de instellingen diepgaand geëvalueerd en worden de volgende facetten geëvalueerd:

- Zijn de herverzekeraars van de onderneming financieel solide en betrouwbaar?
- Is de herverzekeringstrategie van de onderneming adequaat en passend bij het risicoprofiel?
- Zijn de herverzekeringscontracten correct opgesteld en worden de herverzekeringsrelaties op de juiste en efficiënte manier beheerd?
- Voldoet de onderneming aan alle wettelijke en regelgevende vereisten met betrekking tot herverzekering?

Tabel VI.5 Financiële indicatoren van levensverzekeringsmaatschappijen
(in procenten)

	2024		2025		
	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw	3e kw
Kapitaal					
Aanwezig eigen vermogen/vereist eigen vermogen (norm >100)	237,0	273,4	270,0	262,9	224,6
Netto premie-inkomen/aanwezig eigen vermogen	52,3	45,6	44,5	46,6	64,2
Aanwezig eigen vermogen/totale activa	10,1	11,4	11,2	10,9	8,4
Aanwezig eigen vermogen/technische voorzieningen	11,8	13,6	13,4	13,0	11,2
Kwaliteit van de activa*					
Vorderingen/aanwezig eigen vermogen < 40%	23,2	66,4	22,9	24,1	70,0
Totale beleggingen/totale activa	94,3	87,7	94,1	94,2	88,3
Herverzekeringen					
Netto-premie/brutopremie	99,1	99,1	99,1	99,0	98,5
Opbrengsten en Inkomsten					
Rendement op het eigen vermogen	21,8	28,0	18,8	18,9	23,6
Rendement van de activa	2,2	3,2	2,1	2,1	2,0
Rendement op de beleggingen	4,3	5,2	4,1	4,0	9,1
Liquiditeit					
	11,9	12,2	17,6	18,3	27,5

Bron: Centrale Bank van Suriname

* De FSI van dit component is gewijzigd. Deze FSI's geven een beter beeld van de kwaliteit van de activa van de Surinaamse verzekeringssector.

Op basis van de door de Bank gemaakte risicoanalyses van de individuele maatschappijen en de uitgevoerde on-site inspecties, kan over het algemeen gesteld worden dat het herverzekeringsbeleid van de levensverzekeraars vrij prudent is.

Opbrengsten en inkomsten

Ook voor de FSI's 'rendement op het eigen vermogen', 'rendement op de activa' en 'rendement op de beleggingen' zijn er geen vaste normen, maar het verloop ervan over een aantal kwartalen/jaren is van belang en significante mutaties worden nader geanalyseerd. In het derde kwartaal van 2025 wijken de betreffende ratio's niet noemenswaardig af van die in het derde kwartaal van 2024, hetgeen indiceert dat de opbrengsten en inkomsten stabiel zijn.

Liquiditeit

Deze FSI meet de liquide activa van de verzekeraar ten opzichte van de verplichtingen. Voor levensverzekeraars wordt een percentage gelijk aan of groter dan 60% als prudent geacht. Betreffende FSI van de levensverzekeringsector ligt in het derde kwartaal 2025 ruim onder deze norm en op basis hiervan kan de geringe hoeveelheid liquiditeit als een

aanzienlijk risico beschouwd worden. De Bank is doende een liquiditeitsrichtlijn voor te bereiden, waarbij de liquiditeit effectiever getoetst zal worden.

VI.4.4 Ontwikkelingen financiële gegevens schadeverzekeringsmaatschappijen

Kapitaal

In de schadeverzekeringsector voldoet de FSI 'aanwezig eigen vermogen ten opzichte van het vereist eigen vermogen' aan de norm van groter dan of gelijk aan 100%. De verhouding tussen vereist kapitaal en aanwezig kapitaal daalde van 1.180,9% in het tweede kwartaal van 2025 naar 803,4% in het derde kwartaal van 2025. Deze ontwikkeling is vergeleken met voorgaande jaren niet ongebruikelijk. Naarmate het jaar vordert, stijgen de bruto-uitkeringen doorgaans sterker dan het kapitaal en het premie-inkomen die onderdeel vormen van de berekening van het vereist eigen vermogen. Deze ontwikkeling geldt ook voor andere FSI's die worden gebruikt om het kapitaal te beoordelen. Het kapitaal groeit minder snel dan de metadata waarmee het wordt vergeleken. Deze trend leidt niet tot verhoogde risico's binnen de schadeverzekeringsector.

Tabel VI.6 Financiële indicatoren van schadeverzekeringsmaatschappijen
(in procenten)

	2024		2025		
	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw	3e kw
Kapitaal					
Aanwezig eigen vermogen/vereist eigen vermogen (norm > 100)	602,2	835,5	1.653,7	1.180,9	803,4
Netto premie-inkomen/aanwezig eigen vermogen	90,5	63,6	34,5	45,4	63,8
Aanwezig eigen vermogen/totale activa	33,9	44,9	47,6	41,0	47,9
Aanwezig eigen vermogen/technische voorzieningen	138,8	227,5	233,8	195,3	176,8
Kwaliteit van de activa*					
Vorderingen/aanwezig eigen vermogen < 40%	23,2	66,4	38,0	34,3	43,9
Totale beleggingen/totale activa	94,3	87,7	69,3	71,1	66,7
Herverzekeringen					
Netto premie/brutopremie	76,2	76,0	72,1	78,7	92,2
Opbrengsten en inkomsten					
Rendement op het eigen vermogen	30,0	74,9	30,2	11,8	17,0
Rendement van de activa	11,2	28,5	11,5	4,8	6,6
Rendement op de beleggingen	3,6	25,4	2,8	2,7	3,8
Combined ratio (norm < 100)	98,6	99,5	92,2	105,6	102,9
Loss ratio (norm < 100)	67,4	62,8	65,1	73,2	81,3
Expense ratio (norm < 100)	31,2	36,6	27,2	32,5	21,5
Liquiditeit	38,6	37,8	35,4	41,5	35,8

Bron: Centrale Bank van Suriname

* De FSI van deze component is gewijzigd. Deze FSI's geven een beter beeld van de kwaliteit van de activa van de Surinaamse verzekeringssector.

Kwaliteit van de activa

Om de kwaliteit van de activa te beoordelen zijn de FSI's 'vorderingen t.o.v. het eigen vermogen' en de 'totale beleggingen t.o.v. de totale activa' gebruikt. Net als in de levensverzekeringssector wordt internationaal voor de eerste FSI een percentage boven de 40% als risicovol beschouwd. Voor de FSI 'totale beleggingen ten opzichte van de totale activa' geldt een minimum van 60% als adequaat.

In het derde kwartaal van 2025 bedraagt de eerstgenoemde FSI 43,9%, marginaal boven de norm van 40%, wat betekent dat het eigen vermogen onder druk zal komen te staan, indien de vorderingen niet geïnd kunnen worden. De tweede FSI bedraagt 66,7%, hetgeen als adequaat beschouwd kan worden.

Herverzekeringen

De analyse is bij de schadeverzekeringssector dezelfde als bij de levensverzekeringssector. Over het algemeen kan gesteld worden dat het herverzekeringsbeleid van de schadeverzekeraars, op basis van de door de Bank gemaakte risicoanalyses van de individuele maatschappijen en de uitgevoerde on-site inspecties vrij prudent is.

Opbrengsten en inkomsten

De FSI's 'rendement op het eigen vermogen', 'rendement op de activa' en 'rendement op de beleggingen' in het derde kwartaal 2025 vertonen enige verschillen met die van het derde kwartaal 2024. Het eigen vermogen neemt naar verhouding meer toe dan het nettoresultaat en de totale activa. De combined ratio bedraagt 105,6%, wat aangeeft dat de uitkeringen en kosten het premie-inkomen overstijgen.

Liquiditeit

Deze ratio meet de liquide activa van de verzekeraar ten opzichte van de verplichtingen. Voor schadeverzekeraars geldt de intern gehanteerde norm van 95%. Er is een hogere minimale vereiste voor schadeverzekeraars als gevolg van de grotere onvoorspelbaarheid in tijd en omvang m.b.t. uitkeringen. De ratio van de schadeverzekeringssector ligt vooralsnog ruim beneden deze norm. De Bank is doende een liquiditeitsrichtlijn voor te bereiden, waarbij de liquiditeit effectiever getoetst zal worden.

VI.5 Pensioen- en voorzieningsfondsen

VI.5.1 Algemeen

Uitmo september 2025 stonden 43 pensioenfondsen en vijf voorzieningsfondsen onder toezicht van de Bank. Van deze aantallen zijn 31 pensioenfondsen en één voorzieningsfonds operationeel.

In het kader van bestuurswijzigingen zijn er veertien verklaringen van geen bezwaar verstrekt aan bestuursleden van pensioenfondsen. Hiervan hadden zeven betrekking op herbenoemingen en zeven op nieuwe benoemingen. Er zijn geen afwijzingsbrieven verstrekt aan instellingen met betrekking tot voorgedragen kandidaat-bestuursleden.

De vier aanwijzingen die in de periode 2018 tot en met 2021 zijn opgelegd aan instellingen, wegens het niet naleven van wet- en regelgeving en afspraken met de Bank, zijn in het tweede kwartaal van 2025 nog van kracht. Er zijn geen nieuwe formele beheersmaatregelen getroffen tegen instellingen. In het traject tot opheffing van de inactieve instellingen is het rechtsproces reeds aangevangen, waarbij aan de kantonrechter is verzocht om een curator aan te stellen.

Bij één der onder toezicht staande pensioenfondsen wordt een herstelplan uitgevoerd. De doorvoering van een herstelplan in 2023 bij deze instelling heeft nog niet tot het gewenste resultaat geleid, vanwege de aanhoudend precaire financiële positie van de werkgever die stagnerend heeft gewerkt op de afwikkeling van de aanzienlijke schuld-vordering.

On-site inspecties

In het derde kwartaal van 2025 is er één on-site inspectie uitgevoerd bij een pensioenfonds, bestaande uit een prudentieel en AML/CTF on-site inspectie.

VI.5.2 Ontwikkeling financiële gegevens

De gepresenteerde informatie betreft voorlopige data van de operationele pensioenfondsen m.u.v. het ambtenarenpensioenfonds. Dit pensioenfonds valt eveneens onder bedrijfseconomisch toezicht van de Bank. Dit pensioenfonds hanteert in de praktijk het omslagstelsel⁴ als financieringsmethode in tegenstelling tot de overige pensioenfondsen die het kapitaaldekkingstelsel⁵ hanteren.

De data van het enige actieve voorzieningsfonds worden conform artikel 31 lid 2 van de Wet, waarin is gesteld dat er geen informatie van individuele instellingen mag worden gedeeld door de Bank, ook buiten beschouwing gelaten.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad (zie Tabel VI.7) is voor pensioenfondsen een belangrijke indicator voor de beoordeling van de financiële positie. Hierbij worden de risicogewogen activa vergeleken met de voorziening voor pensioenverplichting. De dekkingsgraad

bedraagt per september 2025 130,6% en ligt daarmee boven de door de Bank gestelde norm van 100%, hetgeen impliceert dat de operationele pensioenfondsen in het algemeen kunnen voorzien in hun financiële verplichtingen op lange termijn.

Balanstotaal

Het balanstotaal van de operationele pensioenfondsen is gestegen van SRD 19,7 miljard naar SRD 20,9 miljard (Figuur VI.1a), hetgeen 15,1% uitmaakt van het bruto binnenlands product (bbp). Voorts is 89% van de totale activa belegd in diverse lokale en buitenlandse beleggingsobjecten in zowel de Surinaamse dollar als in vreemde valuta. Het vermogen van de pensioensector is voor circa 50% belegd in vreemde valuta. Aangezien de wisselkoersen fluctueren, heeft dit een directe impact op het in Surinaamse dollar uitgedrukte vermogen van de pensioensector.

Tabel VI.7 Financiële indicatoren van pensioenfondsen

	2024		2025	
	dec	mrt	jun	sep
Solvabiliteit				
Dekkingsgraad	135,9%	138,1%	137,8%	130,6%
Rendement				
Beleggingsopbrengsten/balanstotaal	5,1%	2,4%	4,0%	6,0%
Beleggingsopbrengsten/totale beleggingen	5,7%	2,6%	4,5%	6,7%
Liquiditeit				
Pensioenuitkeringen/premiebijdragen	53,0%	30,6%	34,9%	47,9%

Bron: Centrale Bank van Suriname

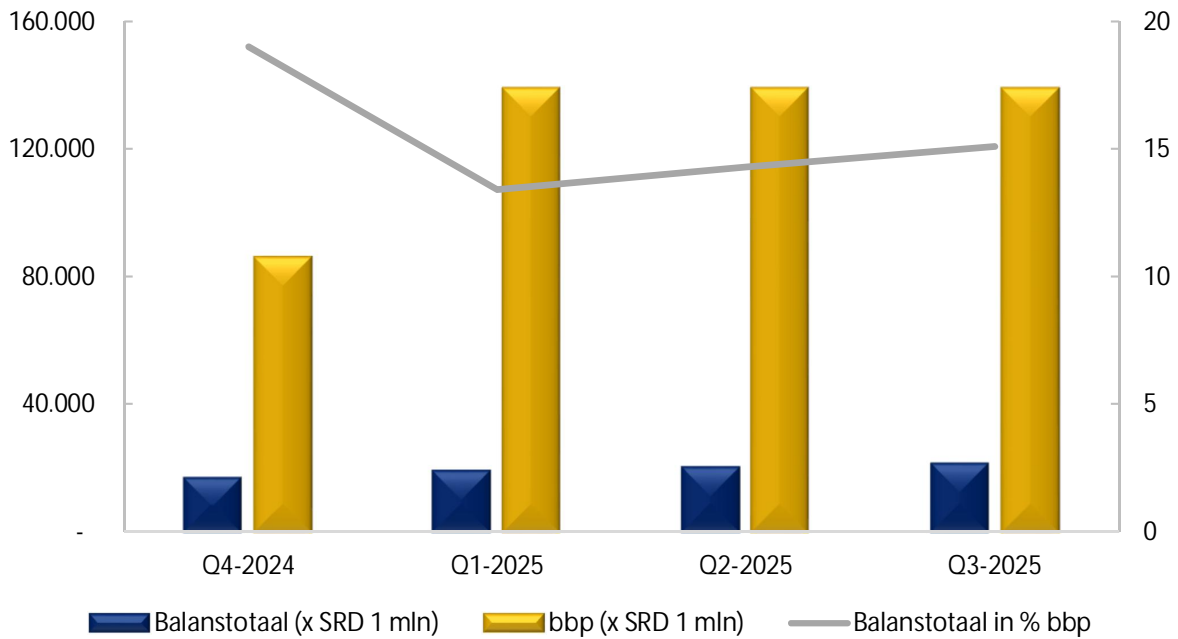
^{[4][5]} Financieringsvorm waarmee de pensioenaanspraken en het kapitaal ter dekking van die aanspraken min of meer gelijktijdig worden opgebouwd. In beginsel moeten bij kapitaaldekking voor iedere individuele deelnemer voldoende besparingen aanwezig zijn om, samen met de contante waarde van de nog te verwachten premies of koopsommen, de contante waarde van de toekomstige pensioenuitkeringen te dekken.

Opbrengsten

De totale opbrengsten (Figuur VI.1b) bedroegen SRD 1.249,2 miljoen. Hiervan bestond SRD 568,3 miljoen uit directe beleggingsopbrengsten die voornamelijk zijn verkregen uit beleggingen in hypothecaire leningen, obligaties en termijndeposito's, waartoe ook de

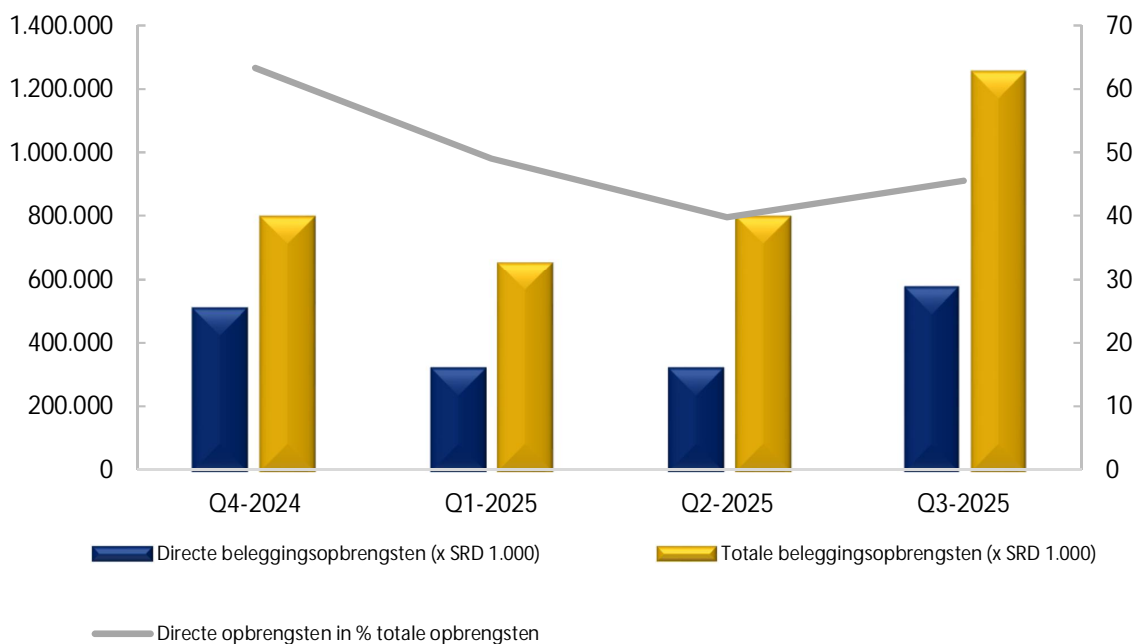
beleggingen in Centrale Bank Certificaten behoren. Daarnaast bedroegen de indirecte beleggingsopbrengsten SRD 680,9 miljoen. Deze opbrengsten zijn hoofdzakelijk het gevolg van koersresultaat op valutarekeningen, hypothecaire leningen, obligaties en overige indirecte opbrengsten.

Figuur VI.1a Balanstotaal van pensioenfondsen

Bron: Centrale Bank van Suriname

Figuur VI.1b Directe beleggingsopbrengsten t.o.v. de totale opbrengsten

Bron: Centrale Bank van Suriname

VI.6 Spaarinstellingen

VI.6.1 Algemeen

Per ultimo september 2025 werd op tien spaarinstellingen effectief toezicht uitgeoefend.

Prudentieel toezicht

In het derde kwartaal van 2025 was de Bank voornemens een prudentiële reguliere on-site inspectie uit te voeren. Echter kon deze inspectie geen voortgang vinden vanwege de rapportage-achterstand van de desbetreffende instelling. Naar aanleiding hiervan is besloten een prudentiële open on-site inspectie uit te voeren bij deze instelling. Daarnaast is een tweede oriëntatiebezoek gehouden bij een instelling, de zogenoemde follow-up inspectie.

Verder zijn drie eindbesprekingen gehouden inzake de uitgevoerde on-site inspecties, waarvan twee in het tweede kwartaal van 2025 zijn uitgevoerd en één in het eerste kwartaal. Ook is er off-site monitoring verricht, aangezien die tevens als informatiebron wordt gehanteerd voor het uitvoeren van de on-site inspecties. Verder wordt de informatie voortvloeiende uit de off-site monitoring, eveneens gehanteerd voor het opstellen van richtlijnen en content t.b.v. de website van de Bank.

Integriteitstoezicht

Dit toezicht wordt onderverdeeld in corporate governance en Anti-Money Laundering/Combating Terrorism (AML/CTF).

- **Corporate governance**

In het derde kwartaal van 2025 zijn er zeven toetsingsgesprekken gehouden voor de bemensing van het bestuur en het toezichthoudende orgaan bij twee instellingen. Daarnaast zijn er voornemens drie beschikkingen verstrekt conform artikel 19 lid 2 van de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2023 (WTK 2023).

Verder is de Bank voornemens in het vierde kwartaal 2025, de Richtlijn inzake Deugdelijk bestuur en de Richtlijn Geschiktheid en integriteit van leden van het bestuur, de directie en de commissie van toezicht uit te vaardigen. Eveneens zal er een Corporate Governance Code als referentiekader voor de spaarinstellingen opgesteld worden.

- **AML/CTF**

In het derde kwartaal van 2025 is er een AML/CTF on-site inspectie uitgevoerd, waarbij de focus is gelegd op het onderdeel technical compliance. Verder is er een eindbespreking gehouden met betrekking tot de AML/CTF on-site inspectie die is uitgevoerd in het tweede kwartaal van 2025.

Vervolgens wordt voortdurend aandacht besteed aan het actualiseren van questionnaires, die jaarlijks in november opgestuurd worden naar alle spaarinstellingen, voor de voorlopige vaststelling van de rating. Deze questionnaires dienen als leidraad bij de inspecties, die in het daaropvolgende verslagjaar plaatsvinden.

VI.6.2 Ontwikkelingen financiële gegevens

De financiële indicatoren van de coöperatieve sector zijn in Figuur VI. 1 weergegeven. Aangezien niet alle spaarinstellingen rapportages hebben ingediend in het derde kwartaal van 2025, bieden de onderstaande kengetallen onvoldoende basis om de soliditeit van de coöperatieve sector te beoordelen. Deze individuele spaarinstellingen voldoen niet allemaal aan de gestelde normen.

Solvabiliteit

Elke spaarinstelling is verplicht een toetsingsvermogen aan te houden dat minimaal gelijk is aan 7% van de totale naar risico gewogen activa. Op basis van de ontvangen data wordt ruimschoots voldaan aan de minimumratio met een solvabiliteitsratio van 20,9% in het derde kwartaal van 2025, hetgeen een daling van 4,9 pp vertoont ten opzichte van het tweede kwartaal 2025. Naast deze ratio dient elke spaarinstelling tevens over een eigen vermogen te beschikken dat minimaal gelijk is aan 10% van de totale activa. In het derde kwartaal van 2025 is deze ratio met 0,1 pp toegenomen ten opzichte van het tweede kwartaal van 2025 en wordt wel voldaan aan de minimale norm met een ratio van 19,5%.

Liquiditeit

De aanwezige liquide middelen van een spaarinstelling dienen tenminste gelijk te zijn aan 15% van de totale activa. Gelet op deze ratio is er een daling geconstateerd van 2,9 pp ten opzichte van het tweede kwartaal van 2025. Echter wordt in het derde kwartaal van 2025 voldaan aan de minimale norm met een ratio van 33,6%.

Vorderingen op leden versus verplichtingen aan leden

Uit de ontvangen data van het derde kwartaal van 2025 is gebleken dat wordt voldaan aan de maximumnorm van 80%, met een ratio van 58,7%. Deze ratio is toegenomen met 4,8 pp ten opzichte van het tweede kwartaal 2025. Verder kunnen spaarinstellingen kernactiviteiten uitvoeren in vreemde valuta, indien zij beschikken over een beperkte deviezenvergunning. Per verslagdatum beschikt slechts één spaarinstelling over voornoemde vergunning.

Winstgevendheid

Naast het doel om de spaarzaamheid van de leden te bevorderen en kredieten tegen concurrerende interest aan haar leden te verstrekken, wordt winstgevendheid van de

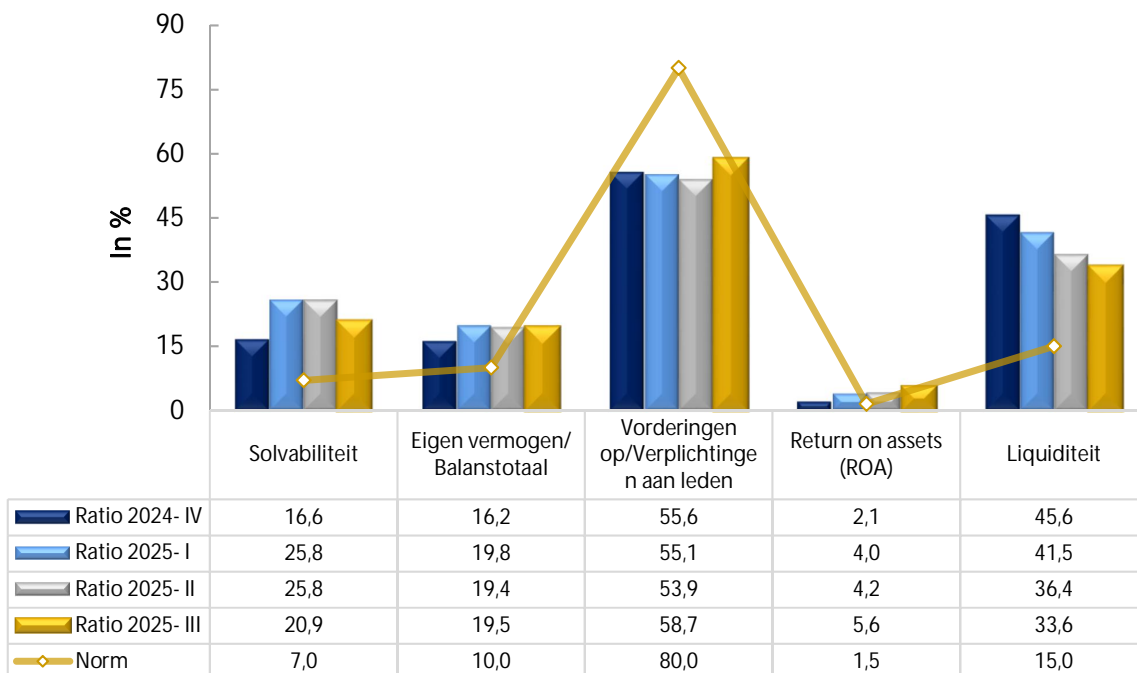
spaarinstelling nagestreefd. Het rendement is in het derde kwartaal van 2025 met 1,4 pp toegenomen naar 5,6% ten opzichte van het tweede kwartaal 2025, hetgeen het gevolg is van het gerealiseerde resultaat van de spaarinstellingen.

VI.7 Financiële stabiliteit

VI.7.1 Algemeen

In Suriname zijn vier van de negen primaire banken geclassificeerd als systeemrelevante financiële instellingen (SIFI's), in het Engels internationaal aangeduid als "Domestic Systemically Important Banks" (D-SIB's). Deze systeemrelevante banken voldoen aan de berekende kapitaalvereisten in relatie tot hun systemische impact. Per eind september 2025 is er nog steeds sprake van een robuust bankensysteem; echter blijft het bankensysteem gevoelig voor concentratierisico. Op geaggregeerd niveau blijft de post-shock Capital Adequacy Ratio (CAR) na elke solvabiliteitsschok boven de norm, met uitzondering van concentratierisico. Op individueel niveau gaan slechts een beperkt aantal banken onder de norm bij de solvabiliteitsschokken.

Figuur VI.2: Financiële indicatoren van spaarinstellingen

Bron: Centrale Bank van Suriname

VI.7.2 Stabiliteit bankensector

Financiële stabiliteit richt zich op het detecteren van systemische risico's binnen de financiële sector, alsook op risico's die voortvloeien uit de wisselwerking tussen de financiële sector en de macro-economische omgeving. Gezien het veelomvattend karakter hiervan, is een samenwerking tussen de twee monetaire autoriteiten geïnstitutionaliseerd in het zogenaamd Financial Stability Committee (FSC), dat fungeert als forum voor het delen van informatie en tevens als entiteit belast is met het toepassen van mitigerende en herstelmaatregelen.

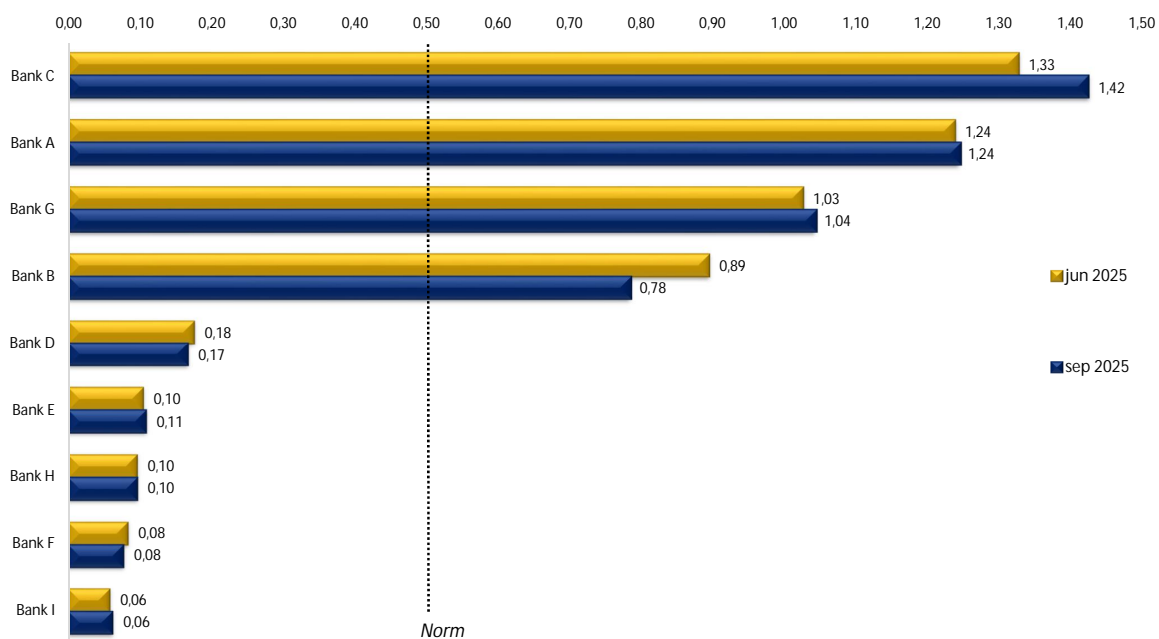
VI.7.3 Binnenlandse systeemrelevante banken in Suriname

D-SIB's kunnen door hun omvang, complexiteit of vervlechting zodanig significant zijn dat

ernstige problemen bij een dergelijke instelling het gehele financiële systeem en de reële economie kunnen ontwrichten. Dit geldt met name voor de bankensector, die op grond van activa ca. 75 procent van de financiële sector omvat. Een score hoger dan 0,5 indiceert dat de betreffende bank tot een systeemrelevante instelling wordt gerekend. Figuur VI.4 illustreert de hoge score van de vier D-SIB's. Deze instellingen vertegenwoordigden per eind september 2025 86,8 procent van de totale activa van de Surinaamse bankensector.

Per september 2025 was de gezamenlijke totaalscore van de vier systeemrelevante banken ongewijzigd, vergeleken met juni 2025 (4,49).

Figuur VI.3: Totale score⁶ van de Surinaamse commerciële banken⁷

Bron: Centrale Bank van Suriname

[6] Totale score hoger dan 0,5 betekent hoog systeemrelevant.

[7] De D-SIB's categorieën weergeven:

- Grootte (*Size*): grote banken hebben bij falen een grotere impact op het financiële systeem en de economie.
- Vervlechting (*Interconnectedness*): sterke vervlechting van financiële instellingen verhoogt het risico op financiële besmetting.
- Vervangbaarheid (*Substitutability*): banken met unieke diensten zijn moeilijk te vervangen en worden daardoor als systemisch belangrijk beschouwd.
- Complexiteit (*Complexity*): complexe banken zijn risicovoller en moeilijker te herstructureren.
- Binnenlands Sentiment (*Domestic Sentiment*): de concentratie van de deposito's van huishoudens bij bepaalde banken

De belangrijkste veranderingen van de D-SIB's hebben voornamelijk betrekking op buitenlandse beleggingen. De buitenlandse beleggingen in de vorm van rekening-couranttegoeden van lokale banken bij buitenlandse banken zijn afgenomen met 112,1 procent (USD 29,4 miljoen), terwijl de beleggingen in kortetermijn buitenlands schatkistpapier zijn toegenomen met 1,5 procent (USD 4,7 miljoen). Verder zijn de kortlopende VV-leningen verstrekt aan niet-financiële ondernemingen toegenomen met 20,6 procent (USD 6,0 miljoen).

Per september 2025 voldeden de D-SIB's, op één na, aan de berekende kapitaalvereisten in relatie tot hun systemische impact.

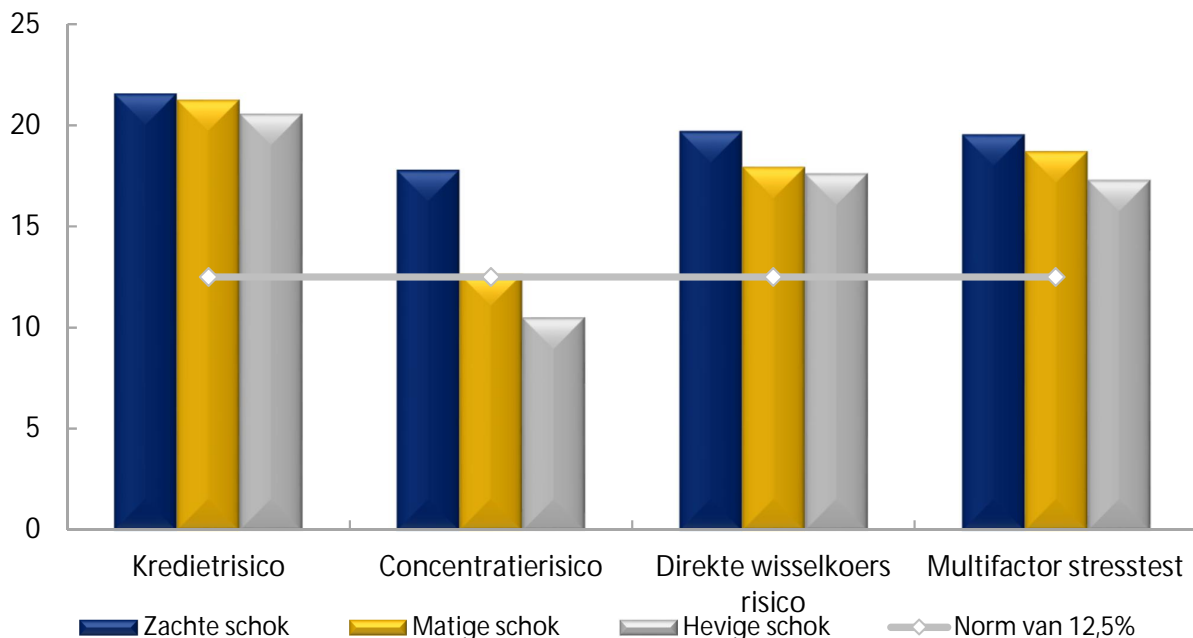
VI.7.4 Stresstesten van het bankensysteem

Introductie

Stresstesten zijn bedoeld om de veerkracht van financiële instellingen op mogelijke plotselinge

grote schokken te beoordelen. Er worden hiertoe twee soorten stresstesten gedraaid, namelijk solvabiliteits- en liquiditeitsstresstesten. De solvabiliteitsstresstesten zijn gericht op de impact op de CAR van banken en bestaan uit een drietal testen. Deze meten met name (i) het kredietrisico, (ii) het concentratierisico en (iii) het wisselkoersrisico. Deze worden de single-factor-testen genoemd. Aangezien gebeurtenissen niet in isolatie optreden, worden er eveneens multifactortesten gedraaid. Hierbij worden met name het kredietrisico en het wisselkoersrisico gecombineerd gemeten. De liquiditeitsstresstest richt zich op de impact op de liquiditeitspositie en meet in hoeverre banken in stressvolle situaties aan hun kortetermijnverplichtingen kunnen voldoen. Er worden twee soorten liquiditeitsstresstesten uitgevoerd, te weten i) opnames van deposito's door de vijf grootste deposanten en ii) opnames in een periode van vijf aaneengesloten dagen.

Figuur VI.4: Stresstestresultaten: Post-shock CAR (september 2025)

Bron: Centrale Bank van Suriname

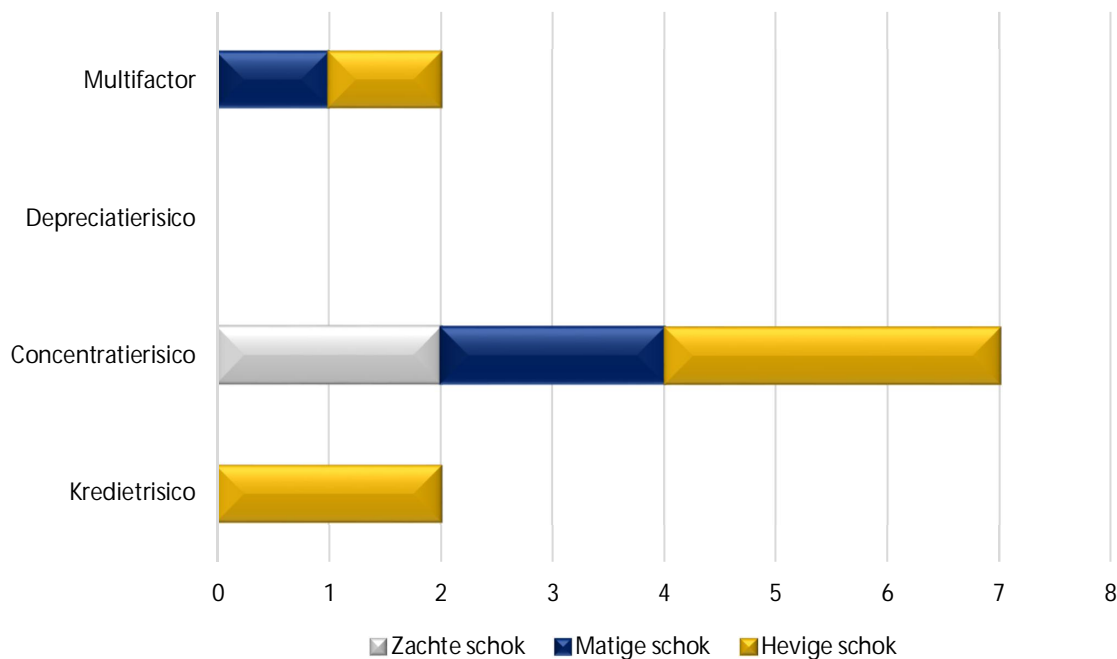
Resultaten: Solvabiliteit

Hoge pre-shock CAR, een NPL-ratio die aan de maximale norm voldoet en toenemende winsten uit kernactiviteiten, dragen bij aan een robuuster bankensysteem. Op geaggregeerd niveau blijft de post-shock CAR na elke schok boven de norm van 12,50 procent⁸, met uitzondering van concentratierisico. De resultaten van de concentratierisicostresstest tonen aan dat het bankensysteem gevoelig blijft voor concentratierisico. Bij de hevige schok daalt de geaggregeerde post-shock CAR onder de norm van 12,5 procent. Daarbij geraken drie additionele systeemrelevante banken onder de norm van 12,5 procent (juni 2025: eveneens drie additionele systeemrelevante banken). Op individueel niveau geraken twee additionele

banken (een systeemrelevante en een niet-systeemrelevante bank) onder de norm van 12,5 procent bij de hevige kredietschok, terwijl één additionele systeemrelevante bank onder de norm van 12,5 procent geraakt bij de matige multifactor-schok (zie Figuur VI.6). Het bankensysteem is weerbaar, zowel bij een plotselinge opname van deposito's door grote deposanten als bij opname van deposito's gedurende vijf aaneengesloten dagen.

In de figuren VI.5 en VI.6 zijn respectievelijk de verschillende stresstestresultaten, in termen van post-shock CAR en het aantal banken dat onder de norm van 12,5 procent valt per september 2025, weergegeven.

Figuur VI.5: Aantal additionele banken onder 12,5% Post-shock CAR (september 2025)

Bron: Centrale Bank van Suriname

^[8] Voor stresstestdoeleinden wordt een norm van 12,5 procent gehanteerd.

1. **Concentratierisico:** Per eind september 2025 blijft het bankensysteem gevoelig voor dit risico. De post-shock CAR van het bankensysteem geraakt onder de norm van 12,5 procent bij hevige schok, terwijl op individueel niveau drie additionele systeemrelevante banken onder de norm geraken bij de hevige schok. De private sector draagt voornamelijk bij tot dit risico.
1. **Depreciatierisico:** Per eind september 2025 is het bankensysteem bestand tegen dit risico. Zoals afgebeeld in Figuur VI.5, blijft de geaggregeerde post-shock CAR ruim boven de norm van 12,5 procent ondanks een toename van de RWA. De toename van de RWA wordt opgevangen door de hoge pre-shock CAR van de individuele banken en het bankensysteem. Geen enkele additionele bank gaat onder de norm bij de verschillende schokken.
1. **Kredietrisico:** Per eind september 2025 is het bankensysteem weerbaar tegen dit risico, vanwege de verbeterde kwaliteit van de activa. Op geaggregeerd niveau, is de post-shock CAR bij alle schokken boven de norm van 12,5 procent. Echter gaan één systeemrelevante en één niet-systeemrelevante bank onder de norm van 12,5 procent bij de hevige schok.
1. **Multifactorrisico:** In overeenstemming met de eerdere “single factor”-schokken zal de geaggregeerde post-shock CAR nog steeds boven de norm van 12,5 procent liggen.

Resultaten: Liquiditeit

Over het algemeen waren banken per september 2025 veerkrachtig tegen opnames van deposito's door de vijf grootste deposanten. Ook blijft het bankensysteem robuust tegen opnames van deposito's gedurende vijf aaneengesloten dagen, in beide valuta's.

VI.8 Financiële integriteit

VI. 8.1 Algemeen

In het derde kwartaal van 2025 heeft de Bank zich verder ingezet voor het optimaliseren van het integriteitstoezicht conform internationale standaarden en haar Strategisch Plan 2025-2028. De focus ligt op effectief risicogebaseerd toezicht door de inzet van actuele wet- en regelgeving. Het risicoprofiel en de omvang van individuele financiële instellingen bepalen de scope en intensiteit van het toezicht, wat met name tot uiting komt in de frequentie van on-site inspecties. Belangrijke activiteiten in dit kwartaal vallen onder:

- strategische projecten;
- internationale samenwerkingen;
- toezicht en compliance.

VI.8.1.1 Strategische Projecten

Conceptwet Toezicht Virtuele Activa

Dienstverleners

De conceptwet Toezicht Virtuele Activa Dienstverleners is nader bijgesteld. Bij het concipiëren van dit wetsontwerp heeft de Bank zich laten leiden door de Virtual Asset (Service Providers) Act van Cayman Islands, FATF Recommendation 15 (New Technologies) en FATF Guidance for Risk Based Approach (Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers) en de Landsverordening toezicht virtuele activa dienstverleners 2025 van Curacao.

Handhavings- en Boetebeleid

Op 27 augustus 2025 heeft de Bank het concept Handhavings- en Boetebeleid Prudentieel en de richtlijn ter vaststelling van Boetes inclusief de bijbehorende bijlagen ter commentariëring verstuurd naar de banken, de geldovermakingskantoren, de wisselkantoren, de verzekeringsmaatschappijen, de spaarinstellingen en de pensioenfondsen. Vanwege interpretatieverschillen inzake de uitvoering van artikel 38 van de Wet ter bestrijding van Money Laundering en Terrorismefinanciering (WMTF), heeft de Bank het besluit genomen dat er een separaat Handhavings- en Boetebeleid komt voor AML-CTF-overtredingen. Dit zal geschieden middels één staatsbesluit dat van toepassing zal zijn op de Bank, de Financial Intelligence Unit Suriname (FIU) en de Gaming Control Board Suriname. Het staatsbesluit wordt door de werkgroep voorbereid.

Opzet en implementatie van een beheersstructuur

Depositobeschermingsfonds

Dit project is voortgevoerd uit enkele artikelen in de ontwerpwet Toezicht Depositobeschermingssysteem (DBS) waarbij de Bank al dan niet na overleg met het Depositobeschermingsfonds (DBF) richtlijnen, voorschriften en instructies zal uitvaardigen in het kader van het prudentieel toezicht, integriteits- en structuurtoezicht. Ter uitvoering van de wet Toezicht DBS kan de Bank ook richtlijnen uitvaardigen aan de kredietinstellingen. De werkgroep Depositogarantiestelsel heeft inmiddels de volgende documenten voorbereid:

- een staatsbesluit inzake de oprichting van het DBF;
- een profielschets van het Bestuur en de Raad van Toezicht van het DBF;
- een richtlijn Premie-Methodiek.

VI.8.1.2 Internationale samenwerking

CARTAC Virtual Assets Supervision

Workshop

De Bank heeft in de periode van 7 juli – 11 juli 2025 deelgenomen aan de Virtual Assets Supervision Workshop die is georganiseerd door de Caribbean Regional Technical Assistance Centre (CARTAC). Deze workshop heeft:

- bijgedragen aan het vergroten van inzichten van medewerkers van de Bank om een adequaat wettelijk kader op te zetten en het heeft meer instrumenten hiertoe aangereikt;
- bijgedragen tot een beter begrip van de blockchain-sector;
- inzichten verschaft in onder andere: de uitdagingen op het gebied van regulering en toezicht, stablecoins en de regelingen hiervoor alsook in de wereldwijde ontwikkeling en de risico's, de vergunningverlening, het toezicht op de aanbieders van cryptoactiva-diensten en uitgevers van stablecoins.

World Bank's New Tool for Assessing ML/TF Risks in Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers: Introductory Session & Demonstration Workshop

Functionarissen van de Bank hebben op 24 juli 2025 virtueel deelgenomen aan de bovengenoemde workshop. Tijdens de workshop zijn de volgende onderwerpen behandeld:

- inleiding tot het nieuwe World Bank risicobeoordelingsinstrument (inclusief vereenvoudigde versie) voor virtuele activa (VA) en virtuele activa dienstverleners (VAD);
- praktische richtlijnen voor het uitvoeren van dreigings- en kwetsbaarheidsbeoordelingen;
- verkenning van opkomende ML/TF-trends en typologieën die verband houden met VA en VAD;
- praktische stappen en instrumenten om risico's in deze sector te beoordelen en te beperken (een demonstratie van het gebruik van het instrument).

FILAC workshop

Op 9 en 10 juni 2025 hebben medewerkers van de Bank deelgenomen aan een workshop van Financial Initiative for Latin America and the Caribbean (FILAC). Het doel was dat de lidlanden hun kennis en ervaring op het gebied van bevordering van Financial Inclusion met elkaar deelden. Enkele landen die fysiek hebben deelgenomen aan de workshop waren Honduras, Peru, El Salvador en Bahamas. Behalve de Bank waren ook andere stakeholders aanwezig zoals SURVAM, de Surinaamse Bankiersvereniging, de Ministeries van Financiën en Planning en van Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie.

De aspecten die onder andere aan de orde zijn geweest:

- Suriname Financial Inclusion Journey;
- enhancing financial inclusion for migrants;
- consumer protection;
- cybersecurity and data protection.

EC Operations

Op 30 juli 2025 hebben functionarissen van de Bank een virtuele presentatie van EC Operations bijgewoond. EC Operations verzorgt een uitgebreid portfolio aan geaccrediteerde online ISO-opleidingen om bedrijven te voorzien van kennis en vaardigheden die nodig zijn om aan internationale standaarden te voldoen, met name ISO-opleidingen gericht op audit, milieumanagement, informatiebeveiliging, arbeidsbeveiliging, interne auditor & awareness Trainingen. In samenwerking met The Discovery AI, pioniers in artificiële intelligentie (AI), ontwikkelt EC Operations op maat gemaakte AI-oplossingen, waarbij de kracht van AI wordt benut om processen te optimaliseren, besluitvorming te versnellen en operationele efficiëntie significant te verbeteren. AI-tools automatiseren routine-taken, personaliseren klantinteracties of genereren diepgaande inzichten uit complexe datasets om aan de behoeften van de sector te voldoen.

Een belangrijk product dat EC Operations promoot, is een geavanceerd online AML-datasysteem dat bedrijven en instellingen helpt te voldoen aan wettelijke vereisten en risico's te beheersen op het gebied van money laundering en terrorismefinanciering. Tijdens de presentatie is een demo gegeven van hoe de dataset gebruikt kan worden.

VI.8.1.3 Toezicht en Compliance

Caribbean Financial Action Task Force

In mei 2025 heeft Suriname re-rating aangevraagd voor de Recommendations 1, 6, 10, 23, 29 en 32. De Bank heeft onder andere input gegeven bij de Recommendations 1 en 10. Er is feedback ontvangen op de CFATF Analytical Tool en daaruit is gebleken dat de Recommendations 1 en 32 zijn geüpgraded naar Largely Compliant. De Bank en de andere belanghebbenden hebben hun feedback gegeven op de Recommendations, welke feedback op 25 juli 2025 is doorgestuurd naar CFATF. Op 13 augustus 2025 had de Bank een virtuele vergadering met de CFATF, waarna er additionele informatie is opgestuurd op 15 augustus 2025 met het doel een upgrading naar een Compliant rating te bewerkstelligen. De

^[2] De FATF ICRG prioritisation criterion is een selectieregel die de (International Cooperation Review Group) diepgaand worden beoordeeld op ML en TF. Een land wordt geprioriteerd als zij een hoog risico vormt voor het internationale financiële systeem. Dat wordt onder andere gemeten aan de hand van de grootte van de financiële sector van een land.

Als de M3 $\geq$ USD 5 miljard wordt het gezien als voldoende financieel significant om internationale impact te kunnen hebben. In Suriname is M2 het hoogste geldbegrip en die M2 bedraagt bijkans USD 2.8 miljard.

maand daaropvolgend zijn effectiviteitsdata van alle toezichtafdelingen verzameld, verwerkt en vervolgens voor rapportage naar CFATF opgestuurd.

Status Suriname

Suriname moet nog aan 20 van de 40 FATF-recommendations voldoen. De wetten die nog aangenomen en afgekondigd moeten worden, dienen te voldoen aan internationale/ FATF-standaarden. Suriname bezit de mogelijkheid om in 2026 en 2027 progressie te tonen. Indien blijkt dat Suriname in 2027 niet zover is, kan het land geplaatst worden op de FATF-Grey list.

De FATF-Grey list zal ernstige financiële en economische gevolgen hebben voor alle belanghebbenden inclusief de Bank. Plaatsing op de FATF-Grey list zal voor Suriname een enorme opgave zijn om uit de benarde situatie te geraken. Vermeldenswaard is dat landen die op de FATF-Grey List staan vrijwel automatisch op de lijst van de Europese Unie (EU) worden geplaatst. Het voorkomen van een land op deze lijst duidt erop dat het een hoog risico vormt voor het wereldwijde financiële systeem. Vanwege het M3-criterium⁹ is Suriname bespaard gebleven van een FATF-Grey listing, maar het land voldoet verder aan alle criteria om "geblacklist" te worden.

Raamwerk AML/CTF toezicht

In dit kwartaal zijn de AML/CTF-questionnaires van iedere sector in overleg met de toezichtafdelingen nader bijgesteld middels nieuwe en aangepaste vragen om de risico's nauwkeuriger te identificeren. Deze questionnaires worden in oktober-november 2025 ter invulling naar alle onder toezicht staande instellingen gestuurd. Daarna vindt aanpassing plaats van het risicomodel waarin de antwoorden uit de ontvangen questionnaire worden verwerkt. De risiconiveau- en risicobeheersingsscore als resultaat uit het model, aangevuld met relevante informatie uit o.a. off-site monitoring en on-site inspectie, leiden tot het geactualiseerde risicoprofiel van de instelling. Op basis hiervan stelt de toezichtafdeling de scope en intensiteit van het toezicht en de frequentie van on-site inspecties in 2026 vast.

FATF gebruikt om te bepalen welke landen door de ICRG

7

Beleid en Beleids-effectiviteit

Het monetair beleid van de Centrale Bank van Suriname, dat in belangrijke mate tot uitdrukking komt in het openmarktbeleid (OMO), bleek in het derde kwartaal van 2025 onvoldoende effectief om de uitzonderlijk hoge liquiditeitsniveaus in de bancaire sector adequaat te absorberen.

Deze beperkte effectiviteit manifesteerde zich onder meer in:

- een significante daling van de netto-OMO-voorraad;
- een substantiële underperformance van de liquiditeitsoperaties; en
- realisatiecijfers van de basisgeldhoeveelheid die aanzienlijk boven het beoogde targetpad lagen.

Als gevolg hiervan bleef de transmissie van het monetair beleid naar de geldmarkt en de

inflatievooruitzichten beperkt. De druk op de wisselkoers werd in deze periode deels opgevangen door gerichte valuta-interventies, waardoor excessieve volatiliteit kon worden beperkt. Deze interventies vormden echter slechts een tijdelijke stabiliserende factor en kunnen structureel monetair beleid niet vervangen.

Het monetair beleid dient te worden ondersteund door een prudent en coherent fiscaal beleid, gericht op beperking van liquiditeitscreatie en het versterken van macro-economische stabiliteit.

